

PERCEPTIES VAN MIDDELBARE SCHOLIEREN OP HET MIDDELENGEBRUIK VAN PEERS: EEN STORY COMPLETION ONDERZOEK

Aantal woorden: 12 601

Anna Schreurs

01507948

Promotor: dr. Clara de Ruyscher

Commissaris: dr. Lana De Clercq

Onderwijsonderzoeksproject: Verkorte Educatieve Masterproef (9SP) voorgelegd tot het behalen van de graad van de Educatieve Master in de gedragswetenschappen

Academiejaar: 2023 – 2024, Educatieve Masteropleiding

Dankwoord

“Ik zie jongeren afglijden, in een psychische problematiek waar ze geen uitweg meer zien, in druggebruik die hen even naar een mooiere wereld voert, in eenzaamheid ook al schijnen we vandaag allemaal zo verbonden te zijn (...).” (caw, z.d.).

Drugs en druggebruik lijken alomtegenwoordig en aanwezig binnen alle lagen van de maatschappij. Het idee dat ‘onze’ jongeren vroeger en meer dan ooit drugs gebruikt, lijkt een reden voor bezorgdheid. Maar is dit zo? Gebruiken onze jongeren meer dan ooit drugs? Zijn onze jongeren verslaafd? Wat zeggen de cijfers? Maar vooral, wat zeggen onze jongeren zelf? Met deze insteek startte ik dit onderwijsonderzoeksproject.

Toen ik twee jaar geleden afstudeerde als klinisch orthopedagoog, rondde ik de opleiding af met een thesis over opioïde geneesmiddelenmisbruik in Vlaanderen. Mijn interesse in verslavingszorg en bijhorende kwetsbaarheid ontstond doorheen de opleiding en is nog steeds zeer aanwezig. Toen ik huidige opleiding startte, wou ik dan ook graag een nieuwe thesis schrijven over middelenafhankelijkheid. Hoe ik dit moest inpassen in de nieuwe context van het onderwijs, was mij niet helemaal duidelijk. Dankzij een constructief gesprek met mijn promotor, Dr. Clara de Ruyscher, ontstond het idee om al mijn interesses, namelijk verslavingszorg, psychische kwetsbaarheid (gezien mijn huidige job) en middelbare scholieren (derde graad) te combineren. Graag bedank ik mijn promotor voor de kans om te schrijven over dit onderwerp, voor de sturing en de snelle feedback en antwoorden op al mijn vragen.

Graag bedank ik Maren, Femke, Alex(ander) en Andries. Dankzij jullie en jullie leerlingen kon ik zeer rijke data verzamelen. Bedankt dat ik jullie klassen een uurtje mocht ‘lenen’.

Ook mijn lieve collega’s bij het aanloophuis Poco Loco verdienen een woord van dank. Bedankt om in mij te blijven geloven, om shiften te wisselen en over te nemen als de tijd wat krap werd en om uit te kijken voor mij. Ook bedankt aan alle lieve bezoekers die zo met mij inzaten dit schooljaar, jullie zijn stuk voor stuk goud waard!

Aan Daan, mijn lieve huisgenoot, merci. Nog heel even en de keukentafel is terug vrij van stapels papieren en boeken!

Tot slot en vooral bedank ik graag mijn mama, om mij te steunen op alle vlakken doorheen dit hele proces. Bedankt om mij af en toe in het weekend terug op te vangen als een typische ‘kotstudente’ en af en toe de nodige ontspanning te voorzien. Hierbij ook bedankt aan mijn lieve pluspapa, Paul, om evenals mama zo goed voor mij ‘te zorgen’ als ik nog eens thuis was.

Inhoudstafel

Abstract	5
1. Inleiding	6
2. Literatuurstudie	7
2.1. Ontwikkeling jongeren	7
2.1.1. <i>Experimenteerdrang bij jongeren</i>	7
2.1.2. <i>Invloed peers</i>	7
2.1.3. <i>Prevalentie van middelengebruik in de vriendenkring</i>	7
2.2. Verslaving	8
2.2.1. <i>Definitie van verslaving</i>	8
2.2.2. <i>Verslavingen bij jongeren</i>	9
2.2.3. <i>Herstel van verslaving</i>	10
2.3. Middelengebruik bij jongeren (prevalentie)	10
2.3.1. <i>Cannabis</i>	11
2.3.2. <i>Andere illegale drugs en lachgas</i>	11
2.4. Verschillen in gebruik in de drie finaliteiten	11
2.4.1. <i>Cannabis</i>	12
2.4.2. <i>Andere illegale drugs en lachgas</i>	12
3. Probleemstelling en onderzoeksvraag	13
4. Methodologie	14
4.1. Onderzoeksdesign	14
4.1.1. <i>Story completion method</i>	14
4.1.2. <i>Story stem</i>	14
4.2. Rekrutering	15
4.2.1. <i>Participanten</i>	15
4.2.2. <i>Sample</i>	16
4.3. Ethiek	16
4.4. Dataverzameling	17
4.5. Data-analyse	18
4.5.1. <i>Thematische analyse</i>	18
5. Onderzoekresultaten	19
5.1. Bespreking hoofdpersonage (Lou)	19
5.2. Thema 1 – Omgeving (netwerk)	19
5.3. Thema 2 – Traject naar verslaving	20
5.4. Thema 3 – Hersteltraject	22
5.5. Thema 4 – Toekomstperspectief	23
6. Discussie	25
6.1. Bespreking resultaten	25
6.1.1. <i>Bespreking hoofdpersonage (Lou)</i>	25
6.1.2. <i>Thema 1 – Omgeving (netwerk)</i>	25
6.1.3. <i>Thema 2 – Traject naar verslaving</i>	26
6.1.4. <i>Thema 3 – Hersteltraject</i>	27
6.1.5. <i>Thema 4 – Toekomstperspectief</i>	28
6.2. Implicaties van het onderzoek	28
6.2.1. <i>Beperkte omvang van onderzoek (onderwijsonderzoeksproject)</i>	28

6.2.2. Keuze voor de genderneutrale naam 'Lou'	29
6.2.3. Taalbarrière	29
6.2.4. Drie finaliteiten	29
6.3. Sterktes van het onderzoek	29
6.4. Aanbevelingen voor toekomstig onderzoek	30
7. Conclusie	31
8. Literatuurlijst	32
9. Bijlagen	36
9.1. Bijlage 1 – informatiebrief directie & leraren	36
9.2. Bijlage 2 – informatiebrief ouders & passieve consent	38
9.3. Bijlage 3 – informatiebrief leerlingen	39
9.4. Bijlage 4 – actieve informed consent	40
9.5. Bijlage 5 – slides afname	41
9.6. Bijlage 6 – blanco invulformulier	42
9.7. Bijlage 7 – leidraad afnames	43

Abstract

Titel: Percepties van middelbare scholieren op het middelengebruik van peers: een story completion onderzoek

Naam: Anna Schreurs

Promotor: Dr. Clara De Ruyscher

Academiejaar: 2023 – 2024

Dit onderwijsonderzoeksproject kadert binnen de opleiding ‘verkorte educatieve master in de gedragswetenschappen’ en onderzoekt de percepties van middelbare scholieren op het middelengebruik van leeftijdsgenoten. In dit kwalitatief onderzoek wordt gebruik gemaakt van ‘*een story completion method*’. Hierbij werd aan de participanten (middelbare scholieren uit de derde graad en uit twee finaliteiten) een verhaalbegin aangereikt en gevraagd het verhaal verder af te schrijven. Vanuit deze (51) verhalen werden vier thema’s met bijhorende deelthema’s opgemaakt. De resultaten tonen aan dat het netwerk van het hoofdpersonage een belangrijke rol speelt bij het starten, voortzetten en stoppen van druggebruik. De participanten kennen het verloop van een verslaving, dat geleidelijk aan groeit. Het stijgend druggebruik gaat volgens de participanten hand in hand met criminele gedragingen, afstand nemen van het oorspronkelijke netwerk en afwezigheid op school en/of werk. Herstel is mogelijk, mits professionele hulpverlening. Wanneer abstinentie bereikt wordt, is het mogelijk voor het hoofdpersonage een mooi leven te leiden. Lukt dit niet, wordt diens leven gekenmerkt door verslaving, herval, overdosering en sterfte. De meerderheid van de verhalen gaven aan eerder te geloven in een positief verhaaleinde, met een florerende toekomst en tal van mogelijkheden voor het hoofdpersonage.

Kernwoorden: middelbare scholieren, middelengebruik, story completion onderzoek, middelenafhankelijkheid, herstel verslaving

1. Inleiding

“Het gaat niet goed met onze jongeren”... is een kreet die we op regelmatige tijdstippen in de media zien verschijnen. Covid-19 heeft een impact gehad op het psychisch en fysiek welzijn van jongeren (Beel, 2019). Het HSBC-onderzoek (*‘Health Behaviour in School-aged Children’*) is een internationaal netwerk dat bestaat uit wetenschappelijke instituten in 49 landen. Op vierjaarlijkse basis worden leerlingen (tussen de leeftijd van 11 en 15 jaar oud) bevraagd naar hun welzijn, gezondheid, sociale omgeving en gezondheids- en risicogedrag (jongeren en gezondheid (UGent), z.d.). De resultaten van de afname in 2021-2022, tonen een negatieve evolutie van psychologische klachten aan. In 2018 voelden 21,4% van de jongeren zich humeurig, 21,6% voelde zich zenuwachtig, 14,1% voelde zich ongelukkig en 26,6% ervoer problemen met in slaap vallen. Deze cijfers stegen beduidend bij de afname in 2021-2022. 29,4% van de jongeren voelde zich humeurig, 31,0% voelde zich zenuwachtig, 19,7% voelde zich ongelukkig en 32,0% had moeite met in slaap vallen. Er werd ook een sterke toename geobserveerd in de prevalentie van zelfmoordgedachten, van 17,6% in 2018 naar 22,3% in 2022, net als zelfbeschadigend gedrag, dat steeg van 14,5% naar 18,8% (Dierckens, Delaruelle & Deforche, 2021).

“Onze jeugd zit aan de fles” (Boersma, 2023). “Een derde van de jongeren drinkt (te) veel onder sociale druk” (De Groot, 2023). Dat onze jongeren te veel en te jong beginnen drinken, zien we ook regelmatig in media verschijnen. Jongeren zijn ‘vogels voor de kat’ wanneer ze in aanraking komen met drugs, tabak en/of alcohol. Echter tonen cijfers van het laatste HSBC-rapport aan dat alcoholgebruik afnam tussen 2018 en 2022 en de cijfers van druggebruik (cannabis) relatief stabiel bleven (Dierckens, Delaruelle & Deforche, 2021). Dat onze jongeren steeds meer en vroeger alcohol en/of drugs consumeren lijkt een foutief geschetst mediabeeld. Wat wel blijkt te zijn is dat er een co-morbiditeit tussen mentale gezondheid en middelengebruik bestaat. Het één komt vaak voor in combinatie met het ander. Middelengebruik kan een middel zijn om met psychische problemen om te gaan. Echter zien we dat middelengebruik de psychische klachten ook erger kan maken (Kleinjan, 2022).

Ondanks dat de officiële cijfers niet aantonen dat onze jeugd meer consumeert dan vroeger, lijkt de beeldvorming over onze jongeren en het gebruik van alcohol en/of drugs niet positief. Massamedia spelen een centrale rol in het verspreiden en versterken van stereotiepe ideeën en beelden van onze kinderen en jongeren (Kinderrechtenforum, 2009).

Dit onderwijsonderzoeksproject start met een grondige literatuurstudie, waarbij theoretische concepten en principes uitgeklaard en verduidelijkt worden evenals cijfermateriaal ruim besproken wordt. Na de literatuurstudie volgt een probleemstelling die eindigt in de onderzoeksvra(a)g(en) van dit onderzoek. Vervolgens komt de uitwerking van het onderzoeksdesign *‘the story completion method’* aan bod, waarna de voornaamste resultaten en bevindingen besproken worden, aan de hand van een thematische analyse. Na de bespreking van de voornaamste resultaten wordt ruimte gemaakt voor een discussie, waarbij de onderzoeksresultaten gekoppeld worden aan de eerder beschreven literatuur. Het onderwijsonderzoeksproject wordt afgesloten met een aantal conclusies. Hierbij wordt tevens ruimte gemaakt om implicaties en sterktes van het onderzoek en aanbevelingen voor toekomstig onderzoek te vermelden.

2. Literatuurstudie

2.1. Ontwikkeling jongeren

2.1.1. *Experimenteerdrang bij jongeren*

In de adolescentie, een periode bij kinderen en jongeren tussen 10 en 22 jaar, groeien kinderen op tot volwassenen (nji, z.d.). Zowel in het fysiek, psychosociaal als in het cognitief functioneren gaat deze periode gepaard met grote veranderingen. Één van de veranderingen die de adolescentie kenmerkt, is de toename van risicovol gedrag. Leijenhorst & Crone (2009) omschrijven risicovol gedrag als volgt: “*gedrag dat mogelijke negatieve gevolgen heeft. Deze gevolgen kunnen vervelend of zelfs ernstig zijn.*” Volgens Leijenhorst & Crone (2009) liggen biologische en fysiologische veranderingen in de puberteit aan de grondslag van de toename in de behoefte aan spanning en sensatie. Adolescenten zijn extra gevoelig voor mogelijke positieve gevolgen van gedrag, waardoor pubers ook geneigd zijn om iets nieuws te proberen. Nieuwe dingen zijn eerder uitdagend dan eng. De adolescentieperiode wordt dan ook gekenmerkt door het experimenteren met alcohol en drugs (Soyez, Martens & Vander Laenen, 2014). Adolescenten in de latere adolescentie zijn meer geneigd dan volwassenen om deel te nemen aan risicovol gedrag zoals onveilige seks, hevig drinken of druggebruik. Druggebruik bij jongeren is een wereldwijd fenomeen (Van Duyse, Cracco & Lombaert, 2008). Dit risicovol gedrag neemt tijdens de adolescentie geleidelijk toe, om uiteindelijk een piek te bereiken tijdens de jongvolwassenheid (Brown et al., 2008).

2.1.2. *Invloed peers*

Ouders blijven tijdens de adolescentie belangrijke socialiserende actoren, maar jongeren brengen naarmate ze ouder worden steeds meer tijd door met leeftijdsgenoten. Peers vormen belangrijke bronnen van sociaal-emotionele steun, en daarmee ook belangrijke referentiekaders voor wat adolescenten denken en doen (van de Bongardt, Reitz & Dekovic, 2016). Peers, of leeftijdsgenoten, kunnen elkaar op een positieve of negatieve manier beïnvloeden. Peers kunnen leeftijdsgenoten motiveren om goed academisch te presteren en het stellen van prosociaal gedrag. Anderzijds kunnen zij ook het gebruik van alcohol, drugs, tabak en het stellen van probleemgedrag uitlokken. Vatbaarheid voor de invloed van peers is afhankelijk van factoren zoals de leeftijd van de adolescent, persoonlijkheid, opvoeding en percepties van leeftijdsgenoten (Steinberg & Morris, 2001). Echter merkt men op dat jongeren in de vroege adolescentie gevoeliger zijn voor groepsdruk dan jongeren in de late adolescentie (van der Geest, Huizinga & Kreuzberg, 2022). Onder druk van vrienden nemen jongeren vaker risico's (Nelis & Sark, 2019). Blootstelling aan vrienden die drugs en alcohol consumeren wordt als één van de voornaamste determinanten gezien voor drug- en alcoholgebruik bij adolescenten (Reed & Rountree, 1997 & Keyzers, Lee & Dworking, 2020). Experimenteren met alcohol, tabak en/of drugs kan geplaatst worden binnen de experimenteerdrang horend bij de periode van de jonge adolescentie. Hoewel net aangehaald werd dat peers of leeftijdsgenoten de belangrijkste determinant vormt voor het gebruik van alcohol/drugs, blijven ouders wel degelijk een invloed uitoefenen op het gedrag van hun kinderen (nji, z.d.).

2.1.3. *Prevalentie van middelengebruik in de vriendenkring*

De prevalentie van het middelengebruik in de vriendenkring van jongeren neemt exponentieel toe, naarmate de leeftijd toeneemt. In de leeftijdscategorie tussen 12 en 14 jaar heeft 87,8%

van de jongeren niemand in de vriendenkring die cannabis gebruikt. 10,1% heeft sommige vrienden die gebruiken en 0,0% van de jongeren geeft aan dat alle vrienden cannabis gebruiken. Deze cijfers veranderen als we van de eerste naar de tweede graad overgaan. 61,5% van de 15-16 jarigen geeft aan dat er geen cannabis wordt gerookt in de vriendenkring. 29,2% geeft aan dat sommige van de vrienden cannabis gebruikt. 0,7% geeft aan dat alle vrienden cannabis gebruiken. Bij de overgang van de tweede naar de derde graad wordt wederom een sprong in de cijfers gemaakt. 48,8% van de 17-18 jarigen geeft aan dat ze geen vrienden hebben die cannabis gebruiken. 37,7% geeft aan dat sommige vrienden cannabis gebruiken. 1,0% tot slot geeft aan dat alle vrienden gebruiken (VAD, 2022).

Voor andere illegale drugs (zoals XTC, cocaïne, amfetamines...) zien we een gelijkaardige tendens, maar de cijfers bij 'geen middelenmisbruik in de vriendenkring' zijn beduidend hoger in de drie leeftijdscategorieën. Bij de groep 12-14-jarigen geeft 88,2% aan geen vrienden te hebben die middelen gebruiken en 10,3% geeft aan sommige vrienden te hebben die gebruiken. In de tweede graad geeft 72,4% aan dat er geen middelengebruik in de vriendenkring aanwezig is, 25,0% geeft aan dat sommige vrienden middelen gebruiken en 0,2% geeft aan dat alle vrienden andere illegale drugs gebruiken. In de derde graad tot slot, geeft 65,6% van de jongeren aan dat er geen middelengebruik in de vriendenkring plaatsvindt, 30,7% geeft aan dat er sommige vrienden andere illegale drugs gebruiken en tot slot geeft 0,4% aan dat alle vrienden (hard)drugs gebruiken (VAD, 2022).

2.2. Verslaving

2.2.1. Definitie van verslaving

Het begrip verslaving is in de 19de eeuw ontstaan als aanduiding voor excessief en problematisch alcoholgebruik. In de 20ste eeuw werd de term ook gebruikt bij psychotrope drugs (zoals opium en opiumderivaten). Later in de 20ste eeuw werd de term toegepast op gokgedrag. Meer recentelijk wordt de term ook toegepast bij gamen en computergebruik (Schippers & Van Den Brink, 2018).

Een volledige omschrijving en grondige definitie met criteria en eventuele symptomen horend bij een 'verslaving' formuleren, is geen evidentie. Dit blijkt ook uit de omschrijvingen die doorheen de afgelopen decennia geformuleerd werden door meerdere auteurs.

Goodman (1990) hanteert volgende definitie bij het spreken over een verslaving:

"Verslaving is een proces waarbij een gedraging, dat enerzijds kan fungeren om plezier te beleven en anderzijds om te ontsnappen aan een intern ongemak, gebruikt wordt op een manier dat gekarakteriseerd wordt door (1) wederkerig falen om controle te krijgen over het gedrag en (2) een continuering van het gedrag, ondanks significante negatieve gevolgen."

Sussman, S. & Sussman, A. (2011) onderzochten in hun literatuurstudie de definitie van verslaving. Ter conclusie van dit onderzoek, kwamen de volgende vijf aspecten naar boven bij de omschrijving van verslaving. Ten eerste het 'anders voelen' (*'feeling different'*), waarbij geopperd wordt dat verslaving niet ontstaat door éénmalig een bepaalde gedraging te stellen. Ten tweede het gedrag als 'hoofdbezigheid' (*'preoccupation with the behavior'*), waarbij er zeer veel gedacht wordt aan en een verlangen is om het specifieke gedrag te stellen of hieraan deel te nemen. Ten derde spreekt men over een tijdelijke verzadiging (*'temporary satiation'*), waarbij er na een specifieke tijdsspanne een drang is om het specifieke gedrag nogmaals te stellen.

Ten vierde spreekt men over 'controleverlies' (*'loss of control'*), waarbij men spreekt over het ontbreken van controle om de specifieke gedraging niet langer te stellen. Het vijfde aspect tenslotte gaat over de negatieve gevolgen (*'negative consequences'*) van het gedrag. De specifieke gedraging stellen, zorgt voor negatieve gevolgen voor de persoon zelf en/of diens omgeving.

De DSM, staat voor het *'Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders'* ('DSM') is een internationaal handboek voor de classificatie van psychische stoornissen op basis van recente wetenschappelijke inzichten (Trimbos-instituut, 2024 & APA, z.d.). In de eerste en tweede editie (DSM-I en DSM-II), werden alcoholisme en drugverslaving opgenomen als een subcategorie binnen de sociopathische persoonlijkheidsstoornis. Pas sinds de derde versie, DSM-III, wordt verslaving als een aparte categorie opgenomen in het handboek. De derde (DSM-III) en vierde editie (DSM-IV) van het handboek maakten nog een onderscheid tussen misbruik en afhankelijkheid (Van den Brink, 2014). De vijfde editie van het handboek, DSM-V, voegt beide concepten (misbruik en afhankelijkheid) samen en hanteert een lijst van criteria en symptomen bij het spreken van een middelenaafhankelijkheid of *'stoornis in het gebruik van middelen'* (*'substance abuse disorder'*) (Trimbos-instituut, 2024, APA, z.d. & Van den Brink, 2014). Een 'stoornis in het gebruik van middelen' kan ontstaan door het gebruik van verschillende middelen, waaronder alcohol, cannabis, opiaten of stimulerende middelen (Jellinek, 2020).

De 11 criteria volgens de DSM-V zijn de volgende:

1. Vaker en in grotere hoeveelheden gebruiken dan het plan was
2. Mislukte pogingen om te minderen of te stoppen
3. Gebruik en herstel van gebruik kosten veel tijd
4. Sterk verlangen om te gebruiken
5. Door gebruik tekortschieten op het werk, school of thuis
6. Blijven gebruiken ondanks dat het problemen meebrengt in het relationele vlak
7. Door gebruik opgeven van hobby's, sociale activiteiten of werk
8. Voortdurende gebruik, zelfs wanneer je daardoor in gevaar komt
9. Voortdurende gebruik ondanks weten dat het gebruik lichamelijke of psychische problemen met zich mee brengt of verergert
10. Grotere hoeveelheden nodig hebben om het effect nog te voelen, oftewel tolerantie
11. Het optreden van onthoudingsverschijnselen, die minder hevig worden door meer van de stof te gebruiken

Als een persoon aan twee of drie criteria voldoet, is er sprake van een *milde stoornis* in het gebruik van middelen. Voldoet een persoon aan vier of vijf criteria dan is er sprake van een *gematigde stoornis*. Bij zes of meer symptomen is er sprake van een *ernstige stoornis* (Jellinek, 2020).

2.2.2. Verslavingen bij jongeren

Afhankelijkheid en misbruik van middelen (drugs) worden bij kinderen en jongeren op dezelfde wijze gedefinieerd als bij volwassenen in de DSM-IV (later: DSM-V). Om bij jongeren zicht te krijgen op eventueel problematisch gebruik, wordt veelal onderzoek gevoerd in middelbare scholen (Van Duyse, Cracco & Lombaert, 2008). Cijfers tonen aan dat cannabis de meest gebruikte drug is bij jongeren, uit alle leeftijdscategorieën en dit al van bij aanvang van de

vragenlijsten (VAD, 2022). 2,3% van de jongeren gebruikt op dagelijkse basis cannabis, waarbij jongens meer dan ooit gebruiken dan meisjes (druglijn, 2014). Een mogelijke reden hiervoor zou kunnen zijn dat jongeren cannabis aanschouwen als een 'softdrug' en als 'minder schadelijk' of 'onschuldiger' dan cocaïne of XTC. Echter zien we dat jongeren het vaakst gespecialiseerde hulp nodig hebben (2 op 3) voor cannabis (Van Duyse, Cracco & Lombaert, 2008). In 2011 had in Vlaanderen 2% van de 15-16-jarigen een verhoogd risico op cannabisgerelateerde problemen (druglijn, 2024). Verslaving aan middelen gaat bij jongeren veel meer dan andere aandoeningen geassocieerd met andere problemen zoals verwondingen, zelfmoordpogingen, verkeersongevallen, delinquent gedrag, spijbelen, etc. (Van Duyse, Cracco & Lombaert, 2008). Middelengebruik in de adolescentie leidt doorgaans niet tot verslaving, maar andersom geldt het ook dat een verslaving bij volwassenen meestal zijn wortels heeft in de adolescentie (Hendriks, 2015).

2.2.3. Herstel van verslaving

Verslaving is in vele gevallen een langdurige aandoening die gepaard gaat met problemen op verschillende (levens)domeinen, zoals lichamelijke, psychische, psychosociale en/of maatschappelijke problemen. Herstel van verslaving is vaak een lang proces waarbij herstel ook niet ongewoon is (van Straaten et al., 2017). Volgens van Straaten et al. (2017) zijn er vier vormen van herstel. (1) Klinisch herstel, waarbij het verminderen van de klinische kenmerken van verslaving voorop staat, (2) functioneel herstel, waarbij het herstellen van het verminderd functioneren omwille van de verslaving voorop staat, (3) maatschappelijk herstel, waarbij getracht wordt de maatschappelijke positie voor de verslaving te herstellen en ten slotte (4) persoonlijk herstel, wat slaat op de belangrijkste waarden en doelen voor de persoon in kwestie.

Herstel binnen verslavingszorg is *“een individueel en persoonlijk proces, dat mensen met verslavingsproblemen aangaan om weer meer controle te krijgen over het bereiken van realistische, concrete doelen en zingeving in hun eigen leven.”* (Barendregt et al., 2013).

Herstel is een proces dat zowel via professionele hulpverlening als spontaan kan verlopen. *‘Spontaan herstel’* houdt in dat de persoon zelf van de verslaving herstelt (wat uiteraard niet hetzelfde als abstinentie betekent of enkel abstinentie inhoudt), zonder inmenging van professionele hulpverlening (Hendriks, 2015).

Een belangrijke katalysator in het herstelproces is motivatie. Motivatie kan intrinsiek en extrinsiek zijn. Intrinsieke motivatie houdt de mate waarin een individu zelf gemotiveerd is om problematisch gedrag te veranderen, in. Intrinsieke motivatie is een belangrijke factor bij gedragsverandering en het slagen daarvan. Extrinsieke motivatie is de externe druk (of soms dwang) die wordt uitgeoefend op een individu om te veranderen, in behandeling te gaan of in behandeling te blijven (Leenarts & van der Knaap, 2007).

2.3. Middelengebruik bij jongeren (prevalentie)

Het syntheserapport van de VAD (Vlaams expertisecentrum Alcohol en andere Drugs) houdt op regelmatige basis leerlingenbevragingen in secundaire scholen, in de drie finaliteiten. De drie finaliteiten in dit onderwijsonderzoeksproject worden benoemd als het ASO, TSO en BSO (respectievelijk het Algemeen Secundair Onderwijs, Technisch Secundair Onderwijs en het Beroepssecundair Onderwijs). De bevraging van het VAD geeft mogelijke tendensen van

middelengebruik bij minderjarige scholieren overheen de jaren heen weer. De laatste bevraging dateert van het schooljaar 2021 – 2022. De cijfers die vervolgens zullen besproken worden, dateren uit dit rapport. Sinds de leerlingenbevragingen plaatsvinden (2000-2001) is er een algemene, dalende tendens op te merken bij jongeren in het gebruik van zowel softdrugs als harddrugs (VAD, 2022).

2.3.1. Cannabis

Volgens de cijfers uit het VAD-rapport uit 2022 blijkt de beginleeftijd waarop jongeren illegale drugs beginnen te gebruiken bij jongens op 15,7 jaar te liggen en bij meisjes op 15,9 jaar. Op de leeftijd tussen 12 en 14 jaar gebruikte slechts een zéér klein percentage van de jongeren ooit cannabis (1,6%). Er volgt een grote sprong naar de tweede graad, tussen de leeftijd van 15 en 16 jaar gebruikten 12,6% van de jongeren ooit cannabis. Bij de overgang naar de derde graad volgt bijna een verdubbeling, 24,5% van de jongeren gebruikte ooit cannabis, waarbij 17% het laatste jaar gebruikte. Hierbij zien we wel grotere verschillen tussen jongens en meisjes: 11,3% van de jongens gebruikte ooit cannabis en hierbij gebruikte 8,1% het laatste jaar cannabis. 7,7% van de meisjes gebruikte ooit cannabis en hierbij gebruikte 5,5% het laatste jaar cannabis (VAD, 2022). Het gebruik ligt hoger bij mannen dan bij vrouwen, maar het verschil wordt steeds kleiner (Korf, 2006).

2.3.2. Andere illegale drugs en lachgas

De cijfers bij andere illegale drugs die eerder omschreven worden als harddrugs (zoals XTC, amfetamines, cocaïne, tripmiddelen en lachgas) liggen beduidend lager.

98,7% van de jongeren gebruikte nog nooit XTC in het secundair onderwijs, 99,5% van de jongeren gebruikte nog nooit amfetamines, 98,6% gebruikte nog nooit hallucinerende middelen, 98,7% gebruikte nog nooit cocaïne en 95,7% gebruikte nog nooit lachgas. Bij het gebruik van cannabis was er een trend op te merken waarbij het ooitgebruik en laatstejaar gebruik steeg naarmate de leeftijd steeg. Deze trend valt ook op bij het gebruik van harddrugs. Bij de 12-14 jarigen gebruikte 0,5% ooit XTC, 0,2% ooit amfetamines, 0,5% ooit hallucinerende middelen, 0,6% ooit cocaïne en 3,4% ooit lachgas. Van de 17-18 jarigen gebruikte 3,0% ooit XTC, 0,8% ooit amfetamines, 2,8% ooit hallucinerende middelen, 2,4% ooit cocaïne en 6,3% ooit lachgas (VAD, 2022).

2.4. Verschillen in gebruik in de drie finaliteiten

Voor alle jongeren geldt dat hoe ouders ze worden, hoe meer ze experimenteren met alcohol, drugs, tabak en/of seks. Jongeren van alle schoolniveaus vertonen systematisch meer ongezond gedrag naarmate zij ouder worden. Jongeren uit het beroepsonderwijs beginnen over het algemeen vroeger met het stellen van 'ongezond gedrag' dan jongeren in het algemeen onderwijs (Van Dorsselaer, et al., 2010). Het cijfermateriaal uit het onderzoek van VAD (2022) toont aan dat jongeren uit het BSO vroeger en meer drugs gebruiken dan jongeren uit het ASO. De jongeren uit het TSO bevinden zich tussen de cijfers van het ASO en het BSO. Deze verschillen zijn niet exponentieel, maar zijn wel aanwezig.

De leeftijd waarbij jongeren beginnen met het gebruiken van illegale drugs ligt tussen 15,7 jaar en 15,9 jaar. Hierbij zien we dat er tussen de drie finaliteiten minimaal verschil is. De leeftijd bij jongeren uit het ASO ligt op 15,8, jongeren uit het BSO 15,9 en jongeren uit het TSO 15,7 jaar (VAD, 2022).

2.4.1. Cannabis

Het gebruik van cannabis ligt hoger in de B-stroom dan in de A-stroom. 12,8% procent uit het ASO gebruikte ooit cannabis. 16,1% van de jongeren uit het BSO gebruikten ooit cannabis en 15,1% van de jongeren uit het TSO gebruikten ooit cannabis. De cijfers van het gebruik in het laatste jaar liggen bij de drie finaliteiten zeer dicht bij elkaar (respectievelijk 9,8%, 10,6% en 10,6%). De voornaamste reden waarom jongeren cannabis gebruiken, is bij de drie finaliteiten hetzelfde, namelijk *'voor de gezelligheid bij vrienden'* (ASO: 69,8%, TSO: 67,5% en BSO: 64,0%). De tweede voornaamste reden waarom jongeren cannabis gebruiken ligt anders binnen het ASO dan binnen het TSO en BSO. Binnen het ASO gebruikt 61,2% cannabis *'uit nieuwsgierigheid'*. Bij de jongeren uit het TSO (55,8%) en BSO (60,0%) is de tweede voornaamste reden *'om te ontspannen'*. De derde voornaamste reden voor het gebruik van cannabis tenslotte zijn bij het ASO en BSO hetzelfde *'om high (stoned) te worden'* (51,4% en 53,7%). Bij het TSO wordt cannabis ben als bij de jongeren uit het ASO gebruikt *'uit nieuwsgierigheid'* (54,6%) (VAD, 2022).

2.4.2. Andere illegale drugs en lachgas

Het gebruik van andere illegale drugs en lachgas ligt hoger bij de jongeren binnen het TSO en BSO dan bij de jongeren uit het ASO. Het ooitgebruik bij jongeren uit het ASO ligt op 0,8%, bij jongeren uit het TSO op 2,1% en bij jongeren uit het BSO op 3,9%. Voor amfetamines zijn de cijfers voor ooitgebruik respectievelijk 0,5% voor het ASO, 0,4% voor het TSO en 1,2% voor het BSO. Voor hallucinerende middelen liggen de cijfers voor het ooitgebruik op 0,9%, voor het TSO op 2,6% en voor het BSO 3,0%. Voor cocaïne liggen de cijfers tussen ASO, TSO en BSO iets verder uit elkaar. 0,5% van de jongeren uit het ASO gebruikten cocaïne. 1,6% van de jongeren uit het TSO gebruikten ooit cocaïne en 4,2% van de jongeren uit het BSO gebruikten ooit cocaïne. De prevalentie van het ooitgebruik van lachgas tenslotte ligt het hoogst binnen het BSO, met 7,8%, gevolgd door het TSO met 5,0% en tot slot het ASO met 3,7% (VAD, 2022).

3. Probleemstelling en onderzoeksvraag

Vanuit de (massa)media horen we regelmatig dat het niet goed gaat met onze jongeren. De laatste cijfers die het mentaal welzijn van onze jongeren onderzochten, tonen aan dat er sinds covid-19 een negatieve evolutie is in de psychologische klachten van middelbare scholieren. Tevens zien we regelmatig krantenkoppen verschijnen dat onze jongeren meer dan ooit alcohol en/of drugs consumeren. Echter blijkt vanuit het reeds besproken cijfermateriaal dat onze jongeren bij de laatste bevraging van de VAD in 2021-2022 minder alcohol en drugs consumeren dan 20 jaar geleden (VAD, 2022). Toch lijkt het idee te leven dat onze jongeren het niet goed doen. Massamedia lijken hierin een belangrijke rol te spelen en zorgen voor een verspreiding en versterking van stereotiepe beelden en ideeën. Echter valt het op dat de doelgroep waarover de discussie gevoerd wordt en waarover stereotypen via media verspreid worden, amper tot nooit bevestigd worden.

Artikel 12 van het Internationale Verdrag voor de Rechten van het Kind (IVRK) stelt dat *“het kind is in staat zijn of haar eigen mening te vormen, heeft het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid.”* (Kinderrechtenverdrag, 1989). Echter komen kinderen en jongeren vaak zelf niet aan het woord. Door hen enkel te bevragen over zaken waarvan men uitgaat dat ze tot hun leefwereld behoren en niet over brede maatschappelijke thema's, bevestigt men steeds opnieuw dat jongeren over specifieke thema's geen mening hebben (Kinderrechtencommissariaat, 2009). Ook in het traditionele onderzoek blijft de actieve participatie van kinderen en jongeren beperkt. In het bijzonder in drugpreventie en drugpreventieonderzoek wordt de visie van kinderen en jongeren al te veel verwaarloosd (Vander Laenen, 2008).

Jongeren hebben het lastig om hun mening te geven, ze zijn bang en hebben schrik om aangevallen te worden. Dit heeft een invloed op hun mentaal welzijn. Meer en meer komt de nood bij jongeren om hun eigen stem te laten horen, zeker over thema's die hen aanbelangen. Het is belangrijk om met jongeren het gesprek aan te gaan en te laten praten en meebeslissen over onderwerpen die zij zelf belangrijk vinden (Unicef, 2022).

Hoewel het beschikbare en recente cijfermateriaal tendensen weergeeft van een dalend drug- en alcoholgebruik en een steeds grotere bewustwording rond alcohol- en druggebruik bij jongeren, lijkt de media deze tendensen niet altijd te volgen. Daarnaast, zoals reeds vermeld, wordt de stem van jongeren zelf niet altijd meegenomen in het bredere plaatje.

Deze constatactie zorgde voor een aantal vragen: “Hoe kijken jongeren zelf naar middelengebruik?”. “Vinden jongeren het zelf problematisch om middelen te consumeren?”. “Hoe kijken jongeren zelf naar het middelengebruik bij hun leeftijdsgenoten?”. “Is het middelengebruik bij jongeren volgens middelbare scholieren effectief zo problematisch als de media (soms) doet uitschijnen?”.

Dit onderwijsonderzoeksproject tracht een antwoord te bieden op bovenstaande vragen, met een focus op de volgende onderzoeksvraag:

“Wat zijn de percepties van middelbare scholieren op het middelengebruik van peers?”.

4. Methodologie

4.1. Onderzoeksdesign

4.1.1. *Story completion method*

Dit onderwijsonderzoeksproject maakt gebruik van een kwalitatieve onderzoeksbenadering om de percepties van middelbare scholieren op het middelengebruik van hun peers te onderzoeken.

Kwalitatief onderzoek is een paraplueterm om te verwijzen naar een complexe en evoluerende onderzoeksmethodologie. De basis van het kwalitatief onderzoek kan gevonden worden binnen de antropologie, sociologie en filosofie, maar wordt heden frequent gebruikt binnen alle takken van de sociale wetenschappen. Kwalitatief onderzoek heeft als sterkte dat het van exploratieve aard is, wat inhoudt dat het nieuwe ideeën en inzichten genereert, om zo tot nieuwe theorieën te komen (Heigham & Croker, 2009 & Creswell & Poth, 2007). Kwalitatief onderzoek biedt de mogelijkheid om een dieper inzicht te krijgen in de gedachten, gevoelens en gedragingen van participanten (Denzin & Lincoln, 2011). Onderzoekers proberen de betekenis die mensen geven aan de wereld rondom en hun eigen ervaringen te achterhalen (Merriam, 2002).

Binnen het kwalitatieve onderzoeksveld wordt gebruikt gemaakt van verschillende onderzoeksmethodieken, zoals interviews, observaties of case-studies (Merriam, 2002). In dit onderwijsonderzoeksproject wordt gebruik gemaakt van de '*story completion method*'.

De *story completion method* is een andere manier van dataverzameling dan de reeds gekende 'traditionele' kwalitatieve methodieken zoals interviews en focusgroepen. Binnen deze methode bedenkt de onderzoeker een hypothetisch scenario en wordt aan de participant gevraagd om dit verhaal verder af te schrijven (Clarke et al., 2019, Braun et al., 2018).

Een sterkte van deze methode ligt bij het feit dat gevoelige onderwerpen makkelijker bevroegd kunnen worden. Wanneer participanten direct bevroegd worden over eigen ervaringen, leidt dit soms tot ongemakkelijkheid of weigerachtigheid om te antwoorden op de vraag. Het gaat daarbij ook sociaal wenselijke antwoorden tegen (Braun et al., 2018). Daarnaast is het een goede manier om vooroordelen en perspectieven van participanten te onderzoeken en te achterhalen (Clarke et al., 2019).

Hoewel er nog relatief weinig onderzoek gevoerd werd naar deze methodiek, zien we deze methodiek wel regelmatig verschijnen en terugkomen bij onderzoeken naar onderwerpen over gender, seksualiteit, beperkingen, agressie, etc. (Clarke et al., 2019).

4.1.2. *Story stem*

Het onderzoek binnen de *story completion method* start met de onderzoeker die een verhaalbegin – '*stem*' – schrijft. Dit bestaat veelal uit één of twee openingszinnen, waarbij aan de participanten gevraagd wordt het verhaal verder te schrijven (Braun et al., 2018).

Het ontwerp van de *story stem* is het belangrijkste onderdeel binnen deze methodiek (Braun et al., 2018). Het verhaalbegin ('*stem*') vraagt tijd en werk. Elk woord in het verhaalbegin moet voorzichtig gekozen en juist geplaatst worden (Clarke et al., 2019). Braun en Clarke (2013) noemen zes criteria waar, bij het ontwerp van de *story stem*, kan stilgestaan worden (1) de lengte van de *story stem* (2) authenticiteit van het scenario en de personages, (3) de

hoeveelheid details, (4) opzettelijke ambiguïteit toevoegen, (5) het standpunt waaruit de participant zal schrijven; eerste of derde persoon en (6) de keuze voor een vergelijkend design of niet.

In dit onderzoek werden meerdere storysystem's geschreven door de onderzoekster. Hierbij was het belangrijk dat het hoofdpersonage genderneutraal was. De Naam Lou werd aan het hoofdpersonage gegeven. Daarnaast was het van belang dat het verhaal in de derde persoon werd geschreven. De storysystem's werden voorgelegd aan de promotor. Samen met de promotor werd vanuit deze storysystem's één storysystem gekozen en herwerkt tot het volgende:

“Lou is 17 jaar oud en gebruikt regelmatig drugs. Lou ervaart dit zelf als een probleem. Beschrijf hoe je de komende jaren in Lou's leven ziet...”

Aan de hand van de laatste zin werd een duidelijke instructie meegegeven aan de participanten en wisten zij, los van extra uitleg die voor en na het tonen van de story stem gegeven werd, wat er van hen verwacht werd (Braun et al., 2018).

4.2. Rekrutering

In dit onderzoek ligt de focus op leerlingen uit de derde graad van het secundair onderwijs. Op dit moment bestaan er geen duidelijke richtlijnen over het aantal participanten die nodig zouden zijn binnen deze methodiek. De hoeveelheid verhalen in onderzoek varieert van 13 tot 570, maar er is geen evidentie dat minder of meer verhalen voor een beter of slechter kwalitatief onderzoek zorgen (Clarke et al., 2019). Een dataverzameling tussen 20 en 40 verhalen zou in principe voldoende data moeten voorzien voor een relatief klein onderwijsonderzoeksproject (Braun et al., 2018).

De bedoeling bij aanvang van het onderzoek was om een zo breed mogelijke populatie leerlingen uit de derde graad aan te spreken. Leerlingen uit zowel het vijfde als het zesde middelbaar, uit verschillende middelbare scholen, uit verschillende finaliteiten (ASO, TSO, BSO), verschillende studierichtingen en uit verschillende provincies. Op deze manier wordt de diversiteit binnen de samenleving en binnen verschillende regio's weerspiegeld in het onderzoek. Om scholen te selecteren en aan te spreken, werd gebruikt gemaakt van 'convenience sampling'. Dit is een methode waarbij de onderzoeker op een niet-willekeurige manier selecteert wie deelneemt aan de studie, op basis van gemakkelijke toegankelijkheid of beschikbaarheid (Farrokhi & Mahmoudi-Hamidabad, 2012). In dit onderzoek werden in eerste instantie scholen aangesproken waar de onderzoekster een directe link mee had en/of heeft. Er werden scholen gecontacteerd in zowel Oost-Vlaanderen (Gent) als Vlaams-Brabant (Halle / Brussel), aangezien de onderzoekster afkomstig is van Vlaams-Brabant en momenteel woont in Gent.

Er kwam een positieve respons van het Onze-Lieve-Vrouwinstituut te Sint-Genesius-Rode, Don-Bosco-Instituut te Sint-Denijs-Westrem en het Sint-Godelieve-Instituut te Lennik.

4.2.1. Participanten

In de eerste school werden twee klassen betrokken, twee klassen uit het zesde middelbaar. De eerste klas was een ASO-klas (Latijn-Moderne-Talen), de andere klas was een TSO-klas

(Handel). De eerste klas bestond uit 13 leerlingen waarvan 9 meisjes en 4 jongens, met een leeftijd tussen 17 en 19 jaar. De tweede klas in deze school bestond uit 12 leerlingen, waarvan 10 jongens en 1 meisje met een leeftijd tussen 17 en 18 jaar oud. De klas uit het Don-Bosco-Instituut was een klas uit het vijfde middelbaar met als studierichting 'crossmedia'. Deze klas bestond uit 16 leerlingen, waarvan 15 jongens en één meisje met leeftijden tussen 16 en 18 jaar. De laatste klas tenslotte was een klas uit het 5de middelbaar met als studierichting humane wetenschappen. Deze klas bestond uit 21 leerlingen, waarvan 11 jongens en 10 meisjes. De leerlingen hadden een leeftijd tussen 15 en 18 jaar oud.

30 participanten kwamen uit het ASO, 27 participanten uit het TSO. De leeftijden van de participanten lagen tussen 15 en 19 jaar oud (1 persoon was 15 jaar, 22 personen waren 16 jaar, 27 personen waren 17 jaar, 6 personen waren 18 jaar en 1 persoon was 19 jaar). 37 deelnemers waren mannen, 18 participanten waren vrouwen en 2 personen vermeldden hun geslacht liever niet.

4.2.2. *Sample*

In totaal zaten 62 leerlingen in de steekproef. 3 leerlingen mochten niet deelnemen van hun ouders/voogd. 2 leerlingen wensten niet deel te nemen aan het onderzoek. De andere 57 leerlingen namen allen (vrijwillig) deel aan het onderzoek.

Van de 57 participanten werden uiteindelijk 51 verhalen weerhouden voor het onderzoek. 3 verhalen werden niet weerhouden wegens een te beperkt woorden aantal. Hoewel er geen specifieke richtlijnen bestaan voor het aantal woorden waaraan een verhaal moet voldoen, werd ervoor geadviseerd om verhalen onder de 50 woorden niet te betrekken in het onderzoek. Deze drie verhalen kenden geen duidelijk begin, midden of slot (Clarke et al., 2019). De andere 3 verhalen werden niet weerhouden, omwille van een gebrek aan een duidelijke en eenduidige verhaallijn. De drie verhalen gaven meerdere opties voor het verdere verloop van Lou's leven. Om het onderzoek niet te beïnvloeden, werd ervoor geadviseerd geen van de verschillende verhaallijnen te kiezen. Dit zou de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek in gedrang brengen. De overige 51 verhalen voldeden aan de criteria en werden opgenomen bij de thematische analyse.

4.3. Ethiek

Het onderwijsonderzoeksproject kadert binnen het bredere "The Billie-project". Dit project, wat een internationale samenwerking is tussen meerdere universiteiten, diende een aanvraag in bij de ethische commissie van de universiteit Gent, wat destijds ook werd goedgekeurd. Het huidige onderwijsonderzoeksproject kon via een addendum toegevoegd worden aan deze goedkeuring, wat door de promotor van dit onderzoek ook gebeurd is.

De participanten namen op vrijwillige basis deel aan het onderzoek. De school, leraren, ouders en leerlingen, ontvingen een informatiebrief (zie bijlage 1, 2 & 3). In deze brief werd het opzet en doel van het onderzoek meegedeeld. Een extra 'faq' – (frequently asked questions) werd tevens toegevoegd. Aangezien de participanten van het onderzoek minderjarig waren, diende de toestemming van de ouders/voogd gegeven worden. Dit gebeurde in dit onderzoek aan de hand van een passieve consent. Dit hield in dat de ouders enkel een briefje meegaven naar school indien ze niet wouden dat hun kind deelnam aan het onderzoek (zie bijlage 2). Aan de

jongeren die deelnamen aan het onderzoek, werd gevraagd een geïnformeerde toestemming te ondertekenen (zie bijlage 4). In deze geïnformeerde toestemming stond (beknopt) de nodige informatie over het onderzoek. De jongeren wisten dat ze niet verplicht waren deel te nemen, elk moment konden stoppen met het onderzoek zonder hiervoor een reden te geven en er werden een aantal organisaties binnen de drughulpverlening vermeld, indien ze na het onderzoek nog verdere vragen zouden hebben over het onderwerp. Pas nadat de geïnformeerde toestemming ondertekend werd en gecontroleerd werd door de onderzoekster, kon de participant deelnemen aan het onderzoek.

De participanten en scholen zijn op de hoogte van het feit dat ze, indien ze dit wensen, een kopie van de onderzoeksresultaten kunnen verkrijgen.

4.4. Dataverzameling

Nadat de scholen groen licht gaven voor het onderzoek, werden specifieke leerkrachten binnen de vakken Nederlands of gedragswetenschappen gecontacteerd. Zij waren reeds op de hoogte van het onderzoek, maar dienden te wachten op de goedkeuring van de directie. De onderzoekster en de leerkrachten in kwestie spraken een moment af waarop de onderzoekster de klas één lesuur kon 'lenen'. De afnames gebeurden op 25 maart, 26 maart, 17 april en 18 april. De leerkracht stuurde, zoals afgesproken, op voorhand de uitleg van het onderzoek door naar de ouders van de leerlingen. De ouders konden, indien zij dit wensten, weigeren dat hun kind deelnam aan het onderzoek. De leerkrachten verwittigden de leerlingen op voorhand dat er een kort onderzoek ging plaatsvinden, maar geen van de leerkrachten gaf verder informatie.

Bij de afnames ging de onderzoekster voor de klas staan en deelde zij de geïnformeerde toestemmingen uit. Het onderzoek werd kort toegelicht, alsook de vraag naar participatie van de leerlingen. De geïnformeerde toestemming werd samen met de leerlingen overlopen. Indien er vragen waren, werden deze beantwoord. Nadat de leerlingen de geïnformeerde toestemming ondertekenden, werd een slide geprojecteerd. Deze slide bevatte de storystem (zie bijlage 5). Ondertussen werden blanco invulformulieren uitgedeeld, waarbij aan de participanten hun geslacht, leeftijd en een extra vraag over druggebruik bij vrienden werd gesteld. De storystem stond ook genoteerd op het invulblad (zie bijlage 6). Aan de leerlingen werd gevraagd minimaal 20 minuten te werken aan hun verhaal. Er werd hiervoor een aftelklok geprojecteerd. Na 20 minuten haalde de onderzoekster de eerste verhalen op en werd gevraagd aan de leerlingen om zich in stilte bezig te houden. Bij elk van de vier afnames werkten meerdere leerlingen door tot het belsignaal.

De onderzoekster had een leidraad opgesteld met informatie die vermeld kon en moest worden. Deze leidraad was een houvast om ervoor te zorgen dat de essentiële informatie vermeld werd, zonder informatie te verspreiden die de leerlingen mogelijk zou kunnen beïnvloeden (bijlage 7).

De afname werd afgerond door te vragen aan de leerlingen hoe de afname verliep en of er nog verdere vragen waren. Er werd aan de leerlingen en leerkracht meegedeeld dat er contact met de onderzoekster kon opgenomen worden, indien dit gewenst was.

4.5. Data-analyse

Volgens Braun et al. (2018) gebeurt de analyse van story completion voornamelijk op twee manieren; een thematische analyse enerzijds en een discoursanalyse anderzijds. De meest gepubliceerde kwalitatieve studies hanteren een vorm van een thematische analyse (Clarke et al., 2019). In dit onderwijsonderzoeksproject wordt gekozen voor een thematische analyse.

4.5.1. Thematische analyse

Een thematische analyse is een methode voor het identificeren, analyseren en interpreteren van thema's binnen kwalitatief onderzoek. Het is een middel, meer dan een methodologie. Dit wil echter niet zeggen dat een thematische analyse geen theoretische onderbouwing heeft (Clarke & Braun, 2015).

Aan de hand van een thematische analyse worden codes geïdentificeerd. Codes vormen de basis voor bredere patronen van betekenis of thema's. Thema's zorgen voor een kader om de observaties van de onderzoek te organiseren, analyseren en rapporteren. Aan de hand van een thematische analyse kunnen patronen binnen en overheen de data geïdentificeerd worden. Het kan gebruikt worden om kleine en grote datasets (gaande van 1-2 participanten tot 60 participanten) te analyseren, bij zowel heterogene als homogene steekproeven (Clarke & Braun, 2015).

Een thema vat informatie samen uit de data, in relatie tot de onderzoeksvraag. Vaak (maar niet altijd) zit er een patroon vevat in de informatie, wat samengevat wordt tot een thema. Wat telt als een thema en wat niet, is dubieus. Patronen die vaker opgemerkt worden in de dataset zijn niet per definitie belangrijkere thema's dan patronen die minder vaak voorkomen in de dataset. Belangrijk bij het bepalen van thema's is om voldoende flexibiliteit te laten en geen rigide regels op te leggen, het moet vooral iets vertellen in relatie tot de onderzoeksvraag van het onderzoek (Braun & Clarke, 2008).

Braun & Clarke (2008) identificeren 6 fasen bij het gebruik van een thematische analyse. (1) familiariseren met de data, (2) genereren van initiële codes, (3) het zoeken van thema's, (4) het herzien van deze thema's, (5) het benoemen en definiëren van de thema's en (6) tenslotte het opstellen van een rapport. Deze fasen vormen geen stricte regels maar dienen flexibel toegepast te worden. Het is geen strikt lineair proces, er kan heen-en-weer gegaan worden tussen de verschillende fasen, indien nodig.

In dit onderwijsonderzoeksproject werden initieel 45 codes uit de verhalen geïdentificeerd. In deze codes werden verschillende patronen herkend. Deze konden samengenomen worden tot 12 deelthema's. De verschillende deelthema's konden tenslotte ondergebracht worden tot 4 overkoepelende thema's. De verschillende deelthema's worden niet specifiek vernoemd, maar worden in een vlotte tekst verwerkt per hoofdthema. Het eerste thema omvat de bespreking van de omgeving (netwerk) van Lou. Het tweede thema gaat over het traject naar Lou's verslaving. Het derde thema behandelt het hersteltraject. Het vierde thema tenslotte, bespreekt het resultaat van het traject naar clean worden. Deze thema's zullen besproken en voorzien worden van quotes, bij de bespreking van de onderzoeksresultaten. Voor de thema's uitgediept worden, zal er kort nog iets gezegd worden over de algemene beeldvorming van Lou, volgens de participanten.

5. Onderzoekresultaten

5.1. Bespreking hoofdpersonage (Lou)

In het onderzoek werd een extra vraag gesteld “Heb je leeftijdsgenoten die (regelmatig) drugs gebruiken?”. 36 participanten reageerden hier ‘ja’ op, 18 participanten zeiden ‘neen’ en 3 participanten wilden liever niet antwoorden. Van de groep die ‘ja’ zei kwamen 15 leerlingen uit het ASO en 21 leerlingen uit het TSO. Van de groep die ‘neen’ zei kwamen 12 leerlingen uit het ASO en 6 leerlingen uit het TSO. De groep die liever niet wou antwoorden kwamen alle drie uit het ASO.

20 van de participanten uit het ASO maakten Lou een vrouw en de 9 overige participanten maakten Lou een man. De verdeling van geslacht was exact in evenwicht bij de participanten uit het TSO. Zij maakten in 11 verhalen Lou een man en in 11 verhalen Lou een vrouw. In totaal zagen 31 participanten Lou als vrouw en 20 participanten zagen Lou als man. Geen van de verhalen gaven een gender anders dan man of vrouw aan Lou. 17 van de verhalen gingen over een vrouw die succesvol afgekickt was en 9 verhalen gingen over een man die succesvol afgekickt was. 13 van de verhalen gingen over een vrouw die niet succesvol afgekickt was en 12 verhalen gingen over een man die niet succesvol afgekickt was. Van de participanten uit het ASO kende 15 verhalen een positieve afloop tegenover 8 verhalen uit het TSO. De verhalen die een negatieve afloop kenden waren zowel bij ASO als TSO evenveel, namelijk 14 verhalen.

Doordat in de storysystem vermeld werd dat Lou regelmatig drugs gebruikt en dit zelf als een probleem ziet, worden in alle verhalen het verdere leven van Lou niet evident voorgesteld, noch in de nabije toekomst, noch in de verdere toekomst. Geen van de verhalen geven aan dat Lou enkel en alleen bij recreatief gebruiken van drugs blijft. De bespreking van de toekomst van Lou (en of deze positief of negatief is) wordt verder als een apart thema besproken.

5.2. Thema 1 – Omgeving (netwerk)

Alle verhalen van de participanten maken, zonder fout, een vermelding van Lou die nog naar (de middelbare) school gaat en/of nog thuis woont. Alle verhalen geven bijgevolg een notie van een netwerk en/of omgeving.

Lou gebruikt zelf (regelmatig) drugs, maar volgens 8 participanten is het druggebruik expliciet een geheim voor de omgeving. Lou durft het gebruik niet toe te geven aan de omgeving, en met name voornamelijk de ouders, uit schrik voor de reactie. Dit maakt het zoeken naar hulp, indien hulp gewenst, niet evident.

“Lou is bang om deze probleem te delen met zijn ouders omdat hij niet weet welke reactie of hoe dat zijn ouders gaan reageren. Dit is de reden waarom hij het misschien niet direct zou durven zeggen aan zijn ouders (...).” (K3L6)

Tevens maken 13 participanten de vermelding dat niet enkel Lou drugs gebruikt, maar dat er er ook druggebruik aanwezig is in de directe omgeving van Lou, namelijk bij zijn/haar vrienden. Het druggebruik van Lou vindt vaak plaats in sociale omstandigheden en niet alleen. Lou gebruikt volgens de participanten regelmatig samen met zijn/haar vrienden drugs. Aangezien

er ook gebruik aanwezig is binnen Lou's directe omgeving, blijkt het voor Lou niet evident om te minderen of stoppen met gebruik.

"Lou zit al een tijdje in de problemen met drugs. Ze doet al een tijdje weed. Heel haar vriendengroep doet dat ook een tijdje. Lou is zelf zeer bewust van de slechte gevolgen van drugs en zou graag willen stoppen, maar het lukt haar niet. Ook haar vrienden zijn niet echt een hulp bij deze zaak." (K1L7)

In bijna de helft van de verhalen (22 van de 51 verhalen) wordt een notie gemaakt dat Lou op een bepaald moment afstand neemt van zijn/haar netwerk of dat het netwerk afstand neemt van Lou. Lou neemt voornamelijk omwille van twee redenen afstand. Enerzijds omwille van schaamte voor het eigen gebruik, anderzijds omdat Lou op zoek gaat naar een netwerk waarbij gebruik wél aanwezig is.

Het gebruik van Lou wordt in geen van de verhalen positief onthaald door de ouders. Bezorgdheid en vooral woede staan hierbij centraal. In 13 verhalen wordt Lou dan uiteindelijk ook uit het huis gezet door zijn/haar ouders of voogd en heeft hij/zij geen direct netwerk meer.

"Lou geraakt in de schulden en staat op straat. Zijn ouders willen hem niet meer in huis nemen vanwege zijn drugsgebruik en hij kan evenmin steun terugvinden bij zijn vrienden." (K3L2)

Hierbij gecombineerd schrijven 12 participanten dat Lou een nieuw (negatief) netwerk vindt. Dit netwerk verbindt zich door het gebruiken van drugs en door mensen die zich allen in het drugmilieu bevinden. Lou gebruikt samen met deze mensen op regelmatige basis drugs. Dit zorgt ook voor delinquente gedragingen, wat verder in detail zal besproken worden.

"Ze gaat ook telkens meer sterke drugs proberen met nieuwe mensen die haar drugsfriends zullen zijn. Dus telkens wanneer ze elkaar zien, is het enkel om drugs te nemen." (K2L8)

Bij alle verhalen wordt er, zoals gezegd, een notie gemaakt van de omgeving/het netwerk en het belang hiervan. In wat nog volgt, zal dit belang ook naar boven komen bij het traject om nuchter te worden. Vanuit de verhalen blijkt dat de participanten belang hechten aan het netwerk en dit belang ook niet achterwege laten bij een traject naar herstel.

5.3. Thema 2 - Traject naar verslaving

Over de redenen waarom Lou drugs zou gebruiken, wordt niet per se gesproken door de participanten. In de 13 verhalen waar wel gesproken wordt over de redenen van Lou's gebruik, gaat het over de volgende twee; enerzijds omdat zijn/haar vrienden drugs gebruiken (zie thema 1) en anderzijds om te kunnen ontsnappen aan de realiteit (13 verhalen).

"Het is voor haar een manier om van de realiteit te ontstappen." (K1L4)

"Het effect gaf hem al snel een fijn gevoel en gevoel dat de problemen thuis uit zijn hoofd liet gaan en hij rust kon vinden." (K2L2)

Slechts in 1 verhaal (K1L1) wordt aangegeven dat Lou de eerste jaren geen grote problemen ondervindt met zijn/haar drugsverslaving. *"Lou zal haar eerste jaren als drugsverslaafde zonder ernstige problemen leven..."*. Echter komt het ook in dit verhaal uiteindelijk tot een

heviger gebruik van drugs. In de andere verhalen is het een vaststaand feit dat Lou (regelmatig) drugs gebruikt.

Welke drugs Lou exact gebruikt, wordt niet altijd bij aanvang gespecificeerd. In 6 verhalen wordt expliciet vermeld dat Lou start met softdrugs ('weed'). In 1 verhaal (K4L7) wordt expliciet vermeld dat Lou van bij aanvang harddrugs gebruikt ('crystal meth'). *"Lou heeft dus een drugsverslaving. Hij spendeert elke week minstens 50€ aan crystal meth."* In alle andere 44 verhalen wordt wel vermeld dat Lou 'drugs' gebruikt, maar kan het niet worden opgemaakt of dit nu softdrugs of harddrugs zijn. In 11 verhalen wordt vermeld dat het gebruik van Lou steeds een stuk verder gaat en de overstap van softdrugs naar harddrugs gemaakt wordt.

"Toen hij 18 werd deed hij een feest met veel vrienden en een paar van hen hadden iets anders mee dan softdrugs. Eerst wou hij er niets van weten, maar uiteindelijk heeft hij dit wel geprobeerd, soft drugs was hij al wat gewoon want hij kende dat effect, maar dit was iets nieuw, een euforisch gevoel zelf een beetje schrikwekkend maar hij vond dit geweldig." (K2L2)

In meerdere verhalen worden aan de hand van specifieke signalen aangegeven dat Lou zich afvraagt of het gebruik te veel wordt en zijn er signalen van onmacht ('verslaving') aanwezig. De verhalen van twee participanten (K1L2 & K4L3) tonen aan dat Lou zich in een duidelijke tweestrijd bevindt; zou hij/zij gebruiken of niet? Bij beide verhalen wint de kant van het gebruik uiteindelijk. Twee andere participanten (K1L2 & K1L5) geven aan dat Lou af en toe wel zou willen stoppen met het gebruiken van drugs, maar keer op keer een excuus vindt om het stoppen met gebruiken uit te stellen. Tot slot geven twee participanten (K1L2 & K2L9) aan dat Lou zich schuldig voelt bij het druggebruik.

"Lou besluit de overschot van tijd te besteden aan de morele kwestie waar hij elke keer weer bij stilstaat: zou hij nog even een joint roken voor hij naar huis gaat of gaat hij eindelijk eens zonder dit ritueel naar huis proberen te gaan? 15uur28. Heel lang gaat hij over alle argumenten. Lang voelde hij zich schuldig over deze gewoonte en hoewel dat gevoel nooit helemaal is weggegaan, zit hij nu nooit meer in gewetensnood." (K1L2)

In de meerderheid van de verhalen komt Lou op de één of andere manier in de problemen. Het druggebruik stijgt, het netwerk valt uit of weg en Lou heeft (vaak) nog geen inkomen of geen inkomen meer. Hierdoor geraakt Lou volgens 8 participanten in geldproblemen en stelt Lou delinquent gedrag.

Er worden door de participanten een aantal verschillende vormen van delinquent gedrag voorgesteld:

- Lou begint zelf drugs te dealen (6)
- Lou spijbelt (9)
- Lou steelt, van vrienden, familie en verder om aan geld te geraken voor drugs (5)
- Lou belandt in de prostitutie en wordt sekswerker, om op die manier aan geld te geraken (4) 4 participanten geven aan dat Lou een sekswerker wordt ('prostituee') om op deze manier geld te verdienen.
- Lou komt in aanraking met de politie omwille van het druggebruik en/of het stellen van het delinquent gedrag (8)
- Lou belandt in de gevangenis, door enerzijds het gebruik en anderzijds het delinquent gedrag (6)

“Op 23-jarige leeftijd wordt Lou door haar buurvrouw betrapt. Zij meldt het aan de politie waardoor Lou in de gevangenis belandt, samen met heel haar drugsbende.” (K1L4)

In 15 verhalen wordt aangegeven dat Lou (geleidelijkaan) steeds meer en meer drugs gaat gebruiken. Elk verhaal, zonder fout, geeft aan dat Lou op termijn, vroeg of laat, een drugsverslaving heeft. Waarschijnlijk loopt deze evolutie zo, omdat in de storystem aangegeven werd dat Lou het eigen gebruik als een probleem ervaart.

Bij de meerderheid van de verhalen viel het op dat de weg naar afhankelijkheid (meestal) stapsgewijs verliep, waarbij meerdere factoren in acht genomen dienden te worden om te kunnen spreken over een afhankelijkheid. De participanten gingen er niet van uit dat een verslaving van vandaag op morgen ontstaat en gaven duidelijk weer dat dit een geleidelijk maar gevaarlijk proces is.

5.4. Thema 3 - Hersteltraject

Het gebruik van de drugs wordt in 13 verhalen expliciet vermeld als heftig. Het druggebruik heeft effecten op het lichamelijk en psychologisch welzijn van Lou. Voornamelijk dat laatste wordt regelmatig vermeld, in termen als ‘depressie’, ‘ongelukkig zijn’ en ‘verdrietig zijn’. Ook ‘boosheid’ en ‘agressie’ worden hierbij regelmatig vermeld.

“Lou beseft dat drugsgebruik slecht is voor haar gezondheid, zowel mentaal als fysiek. Ze wil er dus echt iets aan doen maar ze weet niet hoe. Haar ouders weten van niets, en ook op school weet geen volwassene wat er aan de hand is. Doordat niemand er echt iets van weet, vindt ze dat een kliniek of iets in die aard onmogelijk is.” (K1L5)

K1L9 & K4L20 geven hierbij expliciet aan dat Lou zijn/haar leven wil heropbouwen en af wil van de verslaving; *“Hij hoopt een tweede kans aan het leven te krijgen. Hij wil zijn leven opnieuw in handen nemen” (K1L9)*. Dit wordt gestaafd door 11 andere verhalen, waarbij Lou probeert te minderen met zijn/haar druggebruik.

In 16 verhalen probeert Lou in eerste instantie zelf te stoppen met het druggebruik en zet hij/zij zelf stappen. In 19 verhalen probeert Lou zelfstandig te stoppen, maar is deze poging onsuccesvol. De pogingen om zelfstandig te stoppen zijn moeilijk. Enerzijds mislukken deze vaak, anderzijds mondden deze pogingen uit in Lou die hulp vraagt aan derden. Deze hulp wordt enerzijds gevraagd bij de directe omgeving en anderzijds wordt professionele hulp ingeschakeld (door het netwerk of wordt de stap door Lou zelf gezet). Hulp vragen aan het directe netwerk komt in 7 verhalen aan bod. In 14 verhalen ontmoet Lou iemand (veelal een romantische partner), die Lou helpt met stoppen of waarvoor Lou graag stopt met gebruiken.

“Hij probeerde meerdere keren te stoppen, maar het lukte hem nooit. Deze keer was anders, hij ontmoette een meisje, Emily. Hij werd meteen verliefd op haar. Maar om haar te kunnen ‘pursue’ kon hij geen drugsverslaafde zijn, dacht hij bij zichzelf. Toen opende Lou zijn ogen voor het eerst in 6 jaar.” (K1L9)

Wat opvalt is dat in totaal 31 van de 51 verhalen de stap naar professionele hulp wordt gezet. De weg hiernaar toe kan lang en moeilijk zijn, kan via meerdere omwegen verlopen, maar komt bij de meerderheid terecht bij professionele hulpverlening. Onder professionele hulpverlening wordt verstaan in therapie gaan bij een psycholoog (1 verhaal), naar een

'afkickcentrum' of 'ontwenningsskliniek' gaan (15 verhalen) of in opname gaan in een psychiatrisch ziekenhuis (16 verhalen).

"Eenmaal uit de gevangenis zal hij proberen stoppen en zijn leven terug op het juiste pad te brengen. Hij zal professionele hulp zoeken en steun zoeken bij anderen." (K3L7)

Wat opvalt, is dat bij de verhalen waar Lou professionele hulp zoekt en ontvangt, Lou's vermogen om af te kicken en nuchter te blijven veel hoger ligt, dan wanneer Lou op eigen houtje probeert af te kicken van zijn/haar verslaving.

In 8 verhalen wordt expliciet vermeld dat het afkicken van de drugs traag maar gestaag verloopt.

In de verhalen valt op dat de negatieve effecten van (langdurig) druggebruik benoemd worden. De participanten zijn zich duidelijk bewust van mogelijke neveneffecten van (langdurig) druggebruik. Tevens gaan de participanten ook dieper in op het onderwerp 'motivatie' en het belang hiervan bij het hersteltraject. Daarnaast wordt het belang van een netwerk en de omgeving tevens benadrukt, ook voor de motivatie om het gebruik stop te zetten. Ten slotte vermeldt de meerderheid van de participanten de aanwezigheid van professionele hulp, zowel laagdrempelig (eerstelijnspsycholoog, druglijn) als meer gespecialiseerde hulpverlening (afkickcentrum, opname in een psychiatrisch ziekenhuis). De participanten zijn zich duidelijk ook bewust dat een hersteltraject van verslaving een traject is met vallen en opstaan, waarbij herval zeker een onderdeel kan zijn.

5.5. Thema 4 - Toekomstperspectief

Het traject naar clean worden, is een traject van vallen en opstaan. Wat het resultaat is van dit traject en hoe de toekomst van Lou verder zou verlopen, kent drie grote onderverdelingen; een positief toekomstbeeld, een negatief toekomstbeeld en tot slot een twijfelachtig toekomstbeeld.

Onder het positief toekomstbeeld vallen vier verhaallijnen. (1) De eerste verhaallijn, en tevens wat 11 participanten schreven, geeft aan dat Lou succesvol afkickt en bij drie verhalen (K3L2, K4L2 & K4L20) wordt expliciet vermeld dat Lou geen verleiding meer vindt bij drugs of geen verdere problemen ervaart met drugs; *"Tegen zijn 19de verjaardag slaagt Lou erin om helemaal clean te worden. Het leven verloopt vanaf dan goed."* (K3L2). 23 participanten schrijven een algemeen positief toekomstbeeld voor Lou. Nadat Lou erin geslaagd is af te kicken, ziet de toekomst van Lou er goed en rooskleurig uit.

"Lou wordt binnenkort 23 jaar. Hij is eindelijk weer gelukkig, hij heeft weer sociale contacten, gaat weer meer naar buiten om leuke activiteiten te doen en hij heeft zelfs besloten om weer verder te studeren." (K4L5)

"Na een paar jaar zal Lou alle neigingen van drugsgebruik kwijtgeraken en zal haar leven weer goed verder verlopen." (K4L20)

2 verhalen tenslotte zetten Lou's ervaringen om in deskundigheid. Deze participanten geven aan dat Lou zijn/haar kennis inzet om andere drugsgebruikers/drugsverslaafden te begeleiden bij het traject naar 'clean' worden en nuchter blijven.

“Lou kreeg terug steun van familie en vrienden en is nu zelf coach om mensen/jongeren te helpen die ook in zo'n situatie gezeten hebben.” (K4L11)

“Ze leeft een normale leven en ze helpt mensen met een verslaving aan de drugs om beter te worden.” (K4L15)

Onder het negatief toekomstbeeld vallen zes verhaallijnen. (1) De eerste verhaallijn, waar 6 verhalen onder vallen, geven aan dat Lou zeer langdurig verslaafd is of zal zijn. De verslaving start in de middelbare school, maar gaat nog jarenlang verder. (2) 9 participanten schrijven dat het Lou niet zal lukken om af te kicken en verslaafd zal blijven voor de rest van zijn/haar leven. (3) 15 participanten geven aan dat hoewel Lou pogingen onderneemt om af te kicken van drugs, er toch minstens één herval plaatsvindt in zijn/haar traject. (4) Hierbij zal Lou volgens 8 participanten een overdosis hebben. (5) 6 participanten geven aan dat Lou over het algemeen een slecht toekomstbeeld zal hebben, met delinquent gedrag, gebruik en een slecht netwerk dat centraal staat.

“Lou is nu 27 jaar, ze heeft geen diploma, geen gezin, enkel drugsvrienden. Haar leeftijdsgenoten beginnen nu wat meer aan het opbouwen van een gezin. Maar Lou niet, ze is compleet verslaafd en kan er niet meer uit. Ze zoekt een werk, maar dit lukt niet. Ze zoekt ook help om te stoppen, maar dit lukt ook niet. En zo gaat ze verder leven als een verslaafd meisje zonder vrienden, gezin en toekomst.” (K2L8)

(6) In 15 verhalen tenslotte zal Lou sterven ten gevolge van zijn/haar druggebruik of door de negatieve effecten die druggebruik met zich meebrengt.

“Zo kwam ze terecht in een verlaten pand waar ze verbleef met een paar andere junks. Hier kwam ze in aanraking met heroïne. Hier kwam ze in de schulden bij haar dealer. Die dwong haar de illegale prostitutie in om schulden los te betalen. Uiteindelijk stierf ze aan een overdosis.” (K4L17)

“Hij (Lou) zag het leven niet meer zitten want wist dat drugs de enige oplossing was in zijn leven maar ook voor alleen problemen zorgde. Op een woensdagavond is hij voor de trein gesproken en was hij eindelijk van al zijn problemen af, dat als 18-jarige waar zijn leven nog maar moest beginnen.” (K2L2)

Tot slot gaven 10 participanten aan dat Lou voor de rest van zijn/haar leven een blijvende kwetsbaarheid zal hebben, wat voor een twijfelachtig toekomstbeeld staat.

“Zij is er uiteindelijk doorheen gekomen maar ze zal er nooit compleet van genezen.” (K1L1)

De resultaten van het traject naar herstel kunnen drie verschillende kanten opgaan; positief, negatief of twijfelachtig. In de negatieve verhaallijnen valt op dat de aftakeling van Lou's leven trapgewijs ingezet is. Lou blijft (jarenlang) verslaafd, zal langdurig verslaafd zijn, kent minstens één herval, wordt geconfronteerd met een overdosis en in sommige gevallen de dood. Hoewel er heel wat negatieve verhaallijnen vermeld werden door de participanten, viel het op dat een groot deel, 23 verhalen, ook een positief verhaaleinde kent. Dit verhaaleinde wordt gekenmerkt door (volledig) herstel en hoop voor een positieve toekomst.

6. Discussie

Dit onderzoek poogt door middel van verhalen van middelbare scholieren te pijlen naar hun percepties op het druggebruik bij hun peers. In het vorig onderdeel werden de onderzoeksresultaten besproken. In huidig onderdeel worden de onderzoeksbevindingen gekoppeld aan bevindingen en cijfers uit de literatuur. Vervolgens worden sterktes en implicaties van het onderzoek besproken. Met aanbevelingen voor toekomstig onderzoek wordt de discussie afgerond.

6.1. Bespreking resultaten

6.1.1. *Bespreking hoofdpersonage (Lou)*

Bij aanvang van de schrijfoopdracht werd aan de participanten een extra vraag gesteld over druggebruik bij hun omgeving (vrienden). Op deze vraag antwoordden 36 participanten dat hun vriend(en) (regelmatig) drugs gebruiken. Van deze 36 participanten kwamen 21 leerlingen uit het TSO en 15 leerlingen uit het ASO. Deze cijfers zijn in overeenstemming met de cijfers die werden besproken in de literatuurstudie, waar zowel het gebruik van softdrugs (cannabis) en harddrugs in de vriendenkring hoger ligt bij de jongeren uit het TSO dan bij de jongeren uit het ASO (VAD, 2022).

Opvallend was wel dat de meerderheid van de participanten het hoofdpersonage een vrouw maakte. Volgens officieel cijfermateriaal gebruiken jongens meer drugs (cannabis) dan meisjes (Korf, 2006 & druglijn, 2014). De keuze van de naam voor het hoofdpersonage door de onderzoekster kan natuurlijk ook een rol gespeeld hebben bij deze gendertoewijzing door de participanten.

6.1.2. *Thema 1 – omgeving (netwerk)*

Binnen alle verhalen werd een notie gemaakt van Lou en diens netwerk en/of omgeving. Het gebruik diende voor de omgeving in vele verhalen in eerste instantie geheim te blijven. Gevoel van schaamte en schrik voor de reactie, zijn de twee voornaamste redenen voor deze geheimhouding.

Vanuit de literatuurstudie weten we reeds dat de invloed van leeftijdsgenoten bij adolescenten een grote rol speelt in het gedrag. Adolescenten hebben een experimenteerdrang (Soyez, Martens & Vander Laenen, 2014) en zijn daarbij aansluitend gevoelig voor de perceptie van hun leeftijdsgenoten (Steinberg & Morris, 2001). Onder druk van vrienden (*peer pressure*) nemen jongeren vaker risico's. Jongeren die blootgesteld worden aan vrienden die drank en/of drugs gebruiken (vormt één van de voornaamste determinanten voor adolescenten om zelf ook te experimenteren met alcohol en/of drugs (Reed & Rountree, 1997 & Keyzers, Lee & Dworkin, 2020). De invloed van vrienden (maar ook van negatieve vrienden) komt in verscheidene verhalen naar voor. In meerdere verhalen (22) neemt Lou op een bepaald moment afstand van diens netwerk, zo ook van diens (voormalige) vrienden of neemt het netwerk afstand van Lou. Wanneer leeftijdsgenoten, die in eenzelfde (vrienden)groep zaten, andere gedragingen, activiteiten of attitudes stellen, kan de sterkte van de vriendschap verminderen, tot het punt dat de relatie stopgezet wordt. Gelijkaardige interesses hebben, vormt een belangrijke factor voor een duurzame vriendschap (Brown & Larson, 2008). Dit

kwam duidelijk aan bod in meerdere verhalen, doordat Lou plots (regelmatig) drugs begon te gebruiken.

Vanuit de literatuur is ook geweten dat ondanks de invloed van leeftijdgenoten groot is bij adolescenten, ouders (voogd) een belangrijke invloed blijven uitoefenen op het gedrag van kinderen (nji, z.d.). Dit blijkt ook uit de verhalen. Lou heeft in de meeste verhalen schrik om te praten over het druggebruik met diens omgeving. De reactie van de ouders is waar Lou meestal het meeste schrik voor heeft. In heel wat verhalen (13) wordt Lou ook (voorlopig) uit het huis gezet door diens ouders. Bij verslaafde jongeren is een goede naastenbetrokkenheid geen evidentie omdat de interactie tussen de jongere en diens omgeving vaak verstoord is geraakt, door een gebrek aan vertrouwen en conflicten (Blaauw & van der Meer-Jansma, 2020).

Het valt op dat Lou's ouders en diens vrienden een grote rol spelen in bijna alle verhalen en Lou er veel aan doet om (op termijn) de band met het oorspronkelijk netwerk terug op te bouwen.

6.1.3. Thema 2 – Traject naar verslaving

Bij de meerderheid van de verhalen viel het op dat de weg naar afhankelijkheid (meestal) stapsgewijs verliep, waarbij meerdere factoren in acht genomen dienden te worden om te kunnen spreken over een afhankelijkheid. De participanten gingen er niet van uit dat een verslaving van vandaag op morgen ontstaat en gaven duidelijk weer dat dit een geleidelijk maar gevaarlijk proces is.

De twee voornaamste redenen beschreven in de verhalen om drugs te gebruiken was omdat de vrienden van Lou drugs gebruikt(e)n en/of om aan de realiteit te ontsnappen en te ontspannen. De omgeving van Lou en bijhorende groepsdruk om wel of niet te gebruiken, werd reeds in bovenstaand thema ('omgeving') grondig besproken. Vanuit het VAD (2022) onderzoek waren er een aantal redenen waarom jongeren drugs gebruikten. Deze lagen gelijkaardig voor de drie finaliteiten (ASO, TSO & BSO). "*Voor de gezelligheid bij vrienden*", "*uit nieuwsgierigheid*" en "*om te ontspannen*" waren de voornaamste redenen. Deze redenen werden ook teruggevonden in de verhalen.

Volgens DSM-V zijn er 11 criteria om te spreken over een middelenafhankelijk (Jellinek, 2020). 10 van de 11 criteria kwamen overheen alle verhalen voor. "*Mislukte pogingen om te minderen of te stoppen*", "*blijven gebruiken ondanks dat het problemen meebrengt in het relationele vlak*" en "*door gebruik tekortschieten op het werk, school of thuis*" waren de drie criteria die het vaakst in de verhalen werden beschreven. Criterium 10 "*grotere hoeveelheden nodig hebben om het effect nog te voelen, oftewel tolerantie*" kwam expliciet naar voor in de verhalen. De participanten spraken over een overgang van softdrugs naar harddrugs en naar gebruik dat overheen de tijd steeg. Criterium nummer 11, "*het optreden van onthoudingsverschijnselen die minder hevig worden door meer van de stof te gebruiken*" kwam in geen van de verhalen voort. Volgens de criteria van de DSM-V was er in de meerderheid van de verhalen sprake van een '*gematigde stoornis*', waarbij Lou voldeed aan 4 of 5 van de 11 criteria (Jellinek, 2020). In de minderheid was er sprake van een '*milde of ernstige stoornis*'. Of de participanten op de hoogte zijn van deze criteria is vooralsnog onduidelijk, maar de participanten geven duidelijk blijk van inzicht in een verslaving en het proces hiernaartoe.

In vele verhalen van de participanten stelt Lou delinquent gedrag. Dit in de vorm van diefstal, (illegale) prostitutie of zelf drugs te dealen. Daarnaast spijbelt hij/zij vaak in de verhalen, verlaat vroegtijdig school en komt regelmatig in de problemen. Bij jongeren wordt 'verslaving' veel meer dan andere aandoeningen geassocieerd met heel wat andere problemen, zoals verwondingen, zelfmoordpogingen, overlijden, school- en werkverzuim, crimineel en delinquent gedrag (Van Duyse, Cracco & Lombaert, 2008). Deze link werd in de meerderheid van de verhalen gelegd. Voornamelijk het gebrek aan geld om middelen te kunnen kopen was één van de voornaamste factoren om delinquent gedrag (zoals diefstal of illegale prostitutie) te stellen.

6.1.4. Thema 3 – Hersteltraject

In een behandeltraject van een persoon (jongere) met een drugsprobleem, vormt motivatie een belangrijke én doorslaggevende factor. Inzicht in de eigen (drugs)problematiek en inzicht in het feit dat iemand hulp nodig heeft, is nodig om een hulpverleningstraject te kunnen opstarten (Van Duyse, Cracco & Lombaert, 2008). In de verhalen komt het onderwerp 'motivatie' regelmatig aan bod. De participanten geven aan dat Lou begint te leiden onder het hevige en langdurige gebruik. Nadelige effecten op meerdere levensdomeinen spelen op. Daarnaast vormen het verlies van het netwerk, eenzaamheid en de nood om het leven terug in handen te nemen binnen de verhalen ook belangrijke factoren om iets aan de afhankelijkheid te doen. De participanten maken notie van zowel intrinsieke motivatie (Lou wil zélf iets aan de afhankelijkheid doen) als extrinsieke motivatie (Lou wordt gemotiveerd door de aanwezigheid van iemand uit de omgeving) (Leenarts & van der Knaap, 2007).

Abstinentie werd lange tijd gezien als dé primaire doelstelling bij de behandeling van een drugsverslaving. Meer recent zijn er andere stemmen in het hulpverleningslandschap te horen, waarbij abstinentie niet de enige maatstaf is binnen een hersteltraject. In de behandeling van jongeren en een middelenafhankelijkheid, wordt de hyperfocus op abstinentie ook niet gelegd. Levenslange abstinentie is niet noodzakelijk bij hen (Van Duyse, Cracco & Lombaert, 2008). Desondanks gaan de participanten in het merendeel van de verhalen wel aan dat Lou enkel een positieve toekomst tegemoet kon gaan bij volledige abstinentie.

In de verhalen komt het onderwerp van professionele hulpverlening vaak aan bod. Lou kan slechts beter worden na een opname in een psychiatrisch ziekenhuis of verblijf in een 'afkickcentrum'. Spontaan herstel lijkt bij geen van de participanten gekend en geen optie. Integendeel, de verhalen waarin Lou zelfstandig abtinent probeerde te worden, liepen allen niet goed af. Echter is er voldoende bewijs dat spontaan herstel binnen een verslavingstraject mogelijk is, waardoor de persoon in kwestie zonder inmenging van professionele hulpverlening herstelt (Hendriks, 2015). Veelal doorloopt een persoon met een middelenafhankelijkheid verschillende herstelstrategieën, gaande van spontaan herstel, naar zelfhulp, ambulante hulpverlening en/of residentiële hulpverlening (Vanderplasschen & Bellaert, 2018). De participanten gaven over het algemeen een trapsgewijze vorm van hulpverlening aan, waarbij Lou zelf beseft dat er een probleem is, ten rade gaat bij familie en/of vrienden om hulp te zoeken en tenslotte de stap zet naar residentiële hulpverlening. Opvallend hierbij was te lezen dat de participanten voornamelijk hoogdrempelige vormen van hulpverlening benoemden als effectieve hulpverleningsvormen. Slechts twee participanten maakten een vermelding van eerder laagdrempelige hulpverlening, namelijk 'de AA' ('Alcoholics Anonymous') en van een

eerstelijnspsycholoog. De invloed van naasten bij zorg leidt tot betere behandeluitkomsten (Blaauw & van der Meer-Jansma, 2020) en dat was ook te lezen in de verhalen.

6.1.5. *Thema 4 – Toekomstperspectief*

Het resultaat van het hersteltraject van Lou eindigde in de verhalen op drie verschillende manieren. Ten eerste leidde Lou een gelukkig leven en er was sprake van een positief toekomstbeeld, met een volledig herstel en geen herval. Ten tweede liep het niet goed af met Lou, verviel hij in langdurig druggebruik en kende hij een (zeer) negatief toekomstbeeld, gekenmerkt door herval, langdurige verslaving en sterfte. Tenslotte kende enkele verhalen een eerder twijfelachtig verhaaleinde, waarbij Lou een blijvende kwetsbaarheid voor de rest van diens leven.

In de verhalen met een positief toekomstbeeld werd in de meerderheid het belang van een ondersteunend netwerk benoemd. Een stimulerende sociale omgeving kan jongeren helpen om een gezonde keuze te maken en te blijven maken (Blaauw & van der Meer-Jansma, 2020). In de verhalen met een goede afloop, droomde Lou zelf van een goede afloop en een toekomst met een diploma, een goede job en een eigen familie (met kinderen).

In de verhalen met een eerder negatief toekomstbeeld, kwamen onderwerpen als herval (15), overdosering (8) en de dood (15) aan bod. Hoeveel mensen sterven aan een overdosis in Vlaanderen is onduidelijk. De officiële cijfers geven enkel een beeld van overlijdens die rechtstreeks door drugs worden veroorzaakt, hoewel drugs ook onrechtstreeks een overlijden met zich kunnen meebrengen. Tevens worden niet alle sterftes door overdoseringen gemeld. In Vlaanderen overleden tussen 2008-2018, 598 volwassenen, waarvan 464 mannen en 134 vrouwen (druglijn, 2023). Opvallend is dat hoewel de meerderheid van de participanten Lou het vrouwelijke geslacht gaven, de afloop bij Lou als man een negatiever einde kent dan Lou als vrouw. In 17 verhalen was Lou een vrouw en was succesvol hersteld, tegenover 'slechts' 9 verhalen waarbij Lou een man is en succesvol herstelt.

De meeste verhalen kenden een radicaal verloop; ofwel ging Lou een goede en welvarende toekomst tegemoet, ofwel bleef hij verslaafd, herviel hij of stierf hij. Slechts enkel verhalen gaven aan dat Lou herstelde, maar met een blijvende kwetsbaarheid. Deze kwetsbaarheid werd duidelijk gemaakt door aan te geven dat Lou nooit volledig zal herstellen of genezen van diens verslaving.

6.2. Implicaties van het onderzoek

6.2.1. *Beperkte omvang van onderzoek (onderwijsonderzoeksproject)*

Hoewel dit onderwijsonderzoeksproject dezelfde structuur en onderdelen dient te bevatten als een masterproef, werd vanuit de opleiding benadrukt het niet als een masterproef te aanschouwen. De keuze voor het onderwerp, literatuurstudie, dataverzameling en uitschrijven van het onderzoek dienden allemaal te gebeuren in het bestek van één schooljaar, dat al bijzonder rijk gevuld was door stages en het volgen van lessen. Dit maakte dat er bij bepaalde onderdelen de keuze moest gemaakt worden om de inhoud zo concreet en gebald mogelijk weer te geven. Hierdoor kan het zijn dat bepaalde informatie en/of analyses nog

dieper uitgespit konden worden, maar dit niet mogelijk was, gezien de tijd en richtlijnen voor het onderzoek.

6.2.2. *Keuze voor de genderneutrale naam 'Lou'*

De naam 'Lou' werd gekozen voor het hoofdpersonage in de storysystem. De onderzoekster zocht genderneutrale namen op en koos uiteindelijk voor deze naam. Echter viel op dat de meerderheid van de participanten (31) Lou als een vrouw zagen en 'slechts' 20 participanten Lou als een man zagen. Opvallend is hierbij dat 17 verhalen Lou (op termijn) als een 'afgekickte vrouw' voorstelt tegenover slechts 9 verhalen waarbij Lou als man nuchter is. Op welke manier dat het gender het verloop van de verhalen beïnvloed heeft, is koffiedik kijken, maar is een element dat bij toekomstig onderzoek (zie verder) kan meegenomen worden.

6.2.3. *Taalbarrière*

De twee eerste afnames (in klas 1 en klas 2) gebeurden in het Onze-Lieve-Vrouwe-Instituut te Sint-Genesius-Rode. De directeur van de school waarschuwde mij op voorhand dat ongeveer 90% van de leerlingen op deze school een andere thuistaal heeft dan het Nederlands en dat een schrijfo opdracht in het Nederlands bij sommige leerlingen voor moeilijkheden zou kunnen zorgen. Schrijffouten in de verhalen zorgden bij geen enkel verhaal voor implicaties. Wat wel opviel, is dat de 6 verhalen die niet weerhouden werden voor de analyse van het onderzoek allen uit deze school kwamen, waarbij 1 verhaal uit de ASO-klas en 5 verhalen uit de TSO-klas. Het is zeker mogelijk dat de leerlingen de uitleg gegeven door de onderzoekster niet goed begrepen hadden en zo ook de opdracht niet tot een goed einde konden brengen. Een andere optie zou kunnen liggen bij het feit dat schrijven in het Nederlands een opgave is voor sommige jongeren met een andere thuistaal en deze opdracht dus ook een uitdaging vormde.

6.2.4. *Drie finaliteiten*

Hoewel bij aanvang van het onderzoek getracht werd leerlingen te vinden uit de drie verschillende finaliteiten, is dit uiteindelijk niet gelukt. Twee klassen kwamen uit het ASO en twee klassen kwamen uit het TSO. Om de hele secundaire populatie uit de graad te kunnen vertegenwoordigen, had er minstens één klas uit het BSO moeten opgenomen worden in het onderzoek.

6.3. Sterktes van het onderzoek

Dit onderzoek maakte gebruik van de story completion method. De sterkte hierbij ligt in het feit dat gevoelige onderwerpen makkelijke bevroegd kunnen worden. De participanten werden niet direct face-to-face bevroegd, maar ze konden wél hun eigen perspectief neerpennen via hun verhalen. Op deze manier werden sociaal wenselijke antwoorden vermeden en kwamen mogelijke vooroordelen aan bod (Braun et al., 2018 & Clarke et al., 2019).

De tweede sterkte van dit onderzoek ligt bij het feit dat de dataset behoorlijk rijk is voor de beperktheid van het onderzoek. 57 van de 62 aangesproken participanten namen vrijwillig deel aan het onderzoek. 51 verhalen konden meegenomen worden in de analyse, wat zorgt voor

een behoorlijk aantal verhalen. De participanten waren mooi verdeeld op vlak van gender, studierichting en regio.

Ten slotte geven de resultaten van dit onderzoek de mogelijkheid om deze kennis te gebruiken bij het uitwerken van effectief preventiemateriaal over alcohol en/of drugs en kan tevens inzicht geven in de kennis die leerlingen van de derde graad (zowel binnen ASO als TSO) reeds hebben over middelenafhankelijkheid en de drughulpverlening. Mogelijke vooroordelen hierover kunnen in de toekomst, aan de hand van informatiebundels en informatiemomenten, verholpen worden. Daarnaast geeft dit onderzoek ook goed weer waar de leerlingen al staan met hun kennis. Vanuit de resultaten kan opgemerkt worden dat de leerlingen al veel kennis hebben over verslaving, de weg naar verslaving en herstel.

6.4. Aanbevelingen voor toekomstig onderzoek

Gezien de beperktheid van het onderzoek, ligt er nog een mogelijkheid om de data dieper te analyseren, zowel verticaal als horizontaal en hier uitgebreider verslag over te maken.

Om ervoor te zorgen dat 'de keuze van gender' geen rol meer speelt bij het onderzoek, zou er ook voor kunnen geopteerd worden om de participanten in te delen in twee groepen. De ene groep zou een storysystem krijgen met een vrouw als hoofdpersonage. De andere groep zou dezelfde storysystem krijgen met een man als hoofdpersonage. Op deze manier zou een vergelijking kunnen gemaakt worden tussen beide groepen en zou kunnen onderzocht worden of geslacht effectief een rol speelt bij de verhalen en dus binnen het onderzoek.

Tenslotte kan er nog verder onderzocht worden hoe jongeren kijken naar drughulpverlening. Zoals vermeld, gingen de participanten uit dit onderzoek vrijwel meteen over naar gespecialiseerde en hoogdrempelige hulpverlening. Spontaan herstel kwam vrijwel niet voor in de verhalen, of kende geen positieve afloop. Pijlen naar de kennis van jongeren en de verschillende hulpverleningsmogelijkheden kan ervoor zorgen dat preventiemateriaal en informatiemateriaal beter en meer gedetailleerd kan zijn voor de leerlingen uit het secundair onderwijs.

7. Conclusie

In dit onderwijsonderzoeksproject werd getracht een antwoord te bieden op volgende onderzoeksvraag: “Wat zijn de percepties van middelbare scholieren op het druggebruik van peers?”. Meerdere facetten kwamen aan het licht tijdens dit onderzoek. Druggebruik en verslaving zijn geen rechtlijnige en simpele fenomenen, waardoor er ook geen eenduidig en simpel antwoord kan geboden worden op de onderzoeksvraag.

Vanuit de thematische analyse van de verhalen van de participanten, kwamen vier grote thema's voornamelijk aan bod; belang van het netwerk van de druggebruiker, de weg naar verslaving met bijhorende obstakels, de weg naar herstel met bijhorende obstakels en het toekomstperspectief van iemand die een verslaving kent of gekend heeft.

In de meerderheid van de verhalen kwam het belang van een ondersteunend netwerk aan bod. De jongeren schreven over het hoofdpersonage dat vooral schrik en schaamte had om het gebruik toe te geven aan diens omgeving, waarbij in vele verhalen afstand werd genomen van het oorspronkelijke netwerk, of het netwerk afstand nam van het hoofdpersonage. Echter, om tot herstel van de verslaving te komen, werd het belang van een netwerk zeer duidelijk weergegeven. Hetzij in de vorm van een persoon of meerdere personen die als inspiratiebron dienden om het gebruik stop te zetten, hetzij in de vorm van het netwerk als hulpbron om te stoppen met het gebruik. Hierbij raakten de participanten aan een belangrijk principe bij herstel van een verslaving; belang van een ondersteunend netwerk én motivatie om te stoppen met gebruiken die naast intrinsiek ook extrinsiek kan gelegd worden.

De participanten waren er zich goed van bewust dat de weg naar verslaving niet van vandaag op morgen gebeurt, net als dat herstel van een verslaving niet evident is. De weg naar verslaving ging volgens de participanten vaak gepaard met meerdere obstakels, waarbij delinquent gedrag regelmatig vermeld werd. Het hoofdpersonage begon zelf drugs te dealen, te stelen of belandde in de prostitutie. De weg naar herstel was vaak lang. De stap naar hulpverlening lag ofwel intrinsiek, door zelfinzicht en motivatie van het hoofdpersonage, of eerder extrinsiek, op vraag van de omgeving. De enige manier waarop het herstel volgens de participanten kon slagen, was wanneer het hoofdpersonage een vorm van professionele én residentiële hulpverlening ontving. Hierbij werden een opname op een psychiatrische afdeling of afkicken in een ontwenningsskliniek het vaakst benoemd. Spontaan herstel werd door geen van de participanten benoemd.

Het toekomstbeeld dat de participanten beschreven voor het hoofdpersonage, was verdeeld. Enerzijds werd een negatief toekomstbeeld gelinkt aan het moeilijke verloop van herstel. Dit beeld werd gekenmerkt door langdurig gebruik, herval, overdosering en de dood. Heel wat verhalen benoemden ook een twijfelachtig toekomstbeeld, waarbij het hoofdpersonage wel abtinent werd, maar dat die voor de rest van diens leven een blijvende kwetsbaarheid zal hebben. De meerderheid van de verhalen tenslotte, kende een positief toekomstbeeld. Hierbij herstelde het hoofdpersonage volledig, zocht opnieuw contact met het oude netwerk of bouwde een nieuw netwerk op, en mocht nog een lang en gelukkig leven leiden.

De participanten bleken op de hoogte van de weg naar verslaving en de (moeilijke) weg naar herstel. Ze geloven dat het hebben van een verslaving niet het einde van iemands leven hoeft te betekenen en dat een persoon met een verslaving alsnog een betekenisvol leven kan leiden.

8. Literatuurlijst

- American Psychiatric Association (APA). (z.d.). *Addiction and Substance Use Disorders*. Geraadpleegd op 10 maart 2024, van <https://www.psychiatry.org/Patients-Families/Addiction-Substance-Use-Disorders>
- Barendregt, C., Wits, E., Haan, G., Schippers, R., & Duin, L. (2013, mei). *Liggen we op koers? Herstelondersteunende verslavingszorg en inzet van ervaringskennis in vier praktijkvoorbeelden*. Onderzoeksinstituut IVO. Geraadpleegd op 15 april 2024, van <https://www.researchgate.net/profile/Cas-Barendregt/publication/248392714>
- Beel, V. (2023, 7 mei). *Het gaat niet goed met onze jongeren*. De Standaard. Geraadpleegd op 5 maart 2024, van https://www.standaard.be/cnt/dmf20230507_95984158
- Blaauw, E., & van der Meer, M. (2020). *Verslaving in context: de kracht van de omgevingsondersteunende zorg*. 13-24.
- Boersma, A. (2023, 20 november). Onze jeugd zit aan de fles: Ruik je alcohol als ouder, pak dan de iPhone een maand lang af. *Humo*. Geraadpleegd op 5 maart 2024, van <https://www.humo.be/nieuws/onze-jeugd-zit-aan-de-fles-ruik-je-alcohol-als-ouder-pak-dan-de-iphone-een-maand-lang-af~b2429628/?referrer=https://www.google.com/>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101.
- Braun, V., Clarke, V., Hayfield, N., Moller, N., & Tischner, I. (2018). Qualitative Story Completion: A Method with Exciting Promise. *Research Methods in Health Social Sciences*, 3, 1-18.
- Brown, B., Bakken, J., Ameringer, S., & Mahon, S. (2008). A comprehensive conceptualization of the peer influence proves in adolescence. *Understanding peer influence in children and adolescents*, 17-44. The Guilford Press.
- Brown, B. & Larson, J. (2009). Peer relationships in adolescence. *Handbook of adolescent psychology*, 2(1), 74-104.
- CAW. (z.d.) *Onze jongeren gaan kopje onder: Genoeg is genoeg*. Geraadpleegd op 5 maart 2024, van <https://www.caw.be/wat-beweegt-er/getuigenissen/onze-jongeren-gaan-kopje-onder-genoeg-is-genoeg/>
- Clarke, V. & Braun, V. (2013). Successful qualitative research: A practical guide for beginners. Geraadpleegd op 20 april 2024, van <https://www.torrossa.com/en/resources/an/5017629>
- Clarke, V. & Braun, V. (2015, 31 januari). Thematic analysis. *Journal of Positive Psychology*. 1-5.

- Clarke, V., Braun, V., Frith, H., & Moller, N. (2019). Editorial introduction to the special issue: Using story completion methods in qualitative research. *Qualitative Research in Psychology*, 16(1), 1-20.
- Creswell, J. & Poth, C. (2016). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Sage publications.
- De Druglijn. (2023, 12 augustus). *Illegale drugs: de cijfers*. Geraadpleegd op 2 april 2024, van <https://www.druglijn.be/info-voor-studenten/cijfers-en-statistieken/illegale-drugs/>
- De Groodt, V. (2023, 19 november). Opvallend: Een derde van de jongeren drinkt (te) veel onder sociale druk. *De Zondag*. Geraadpleegd op 5 maart 2024, van <https://www.dezondag.be/actua/opvallend-een-derde-van-de-jongeren-drinkt-te-veel-onder-sociale-druk/>
- De Kinderrechtencoalitie Vlaanderen vzw. (2009). *Beeldvorming over kinderen en jongeren*. 2009(6). 7-25. <https://www.kinderrechtencoalitie.be/wp-content/uploads/2018/11/2009-beeldvorming-over-kinderen-en-jongeren.pdf>
- Denzin, N. & Lincoln, Y. (Eds.). (2011). *The Sage handbook of qualitative research*. Sage.
- Dierckens M., Delaruelle K. & Deforche, B. (2021). *Eindrapport studie Jongeren en Gezondheid 2017 – 2020*. Universiteit Gent. Geraadpleegd op 5 maart, van https://www.jongeren-en-gezondheid.ugent.be/wordpress/wp-content/uploads/2021/12/Eindrapport_20172020_finaal.pdf
- Farrokhi, F., & Mahmoudi-Hamidabad, A. (2012). Rethinking convenience sampling: Defining quality criteria. *Theory & practice in language studies*, 2(4).
- Goodman, A. (1990). Addiction: definition and implications. *British journal of addiction*, 85(11), 1403-1408.
- Heigham, J., & Croker, R. (Eds.). (2009). *Qualitative Research in Applied Linguistics: A practical Introduction*. Springer.
- Hendriks, V.M. (2015). *Van jongs af aan: het belang van de vroege ontwikkelingsstadia van verslaving*. Universiteit Leiden.
- Jellinek. (2020, augustus). *Wat is de DSM 5 (V)?* Geraadpleegd op 2 april 2024, van <https://www.jellinek.nl/vraag-antwoord/wat-is-de-dsm-5-v/>
- Keyzers, A., Lee, S., & Dworkin, J. (2020) Peer pressure and substance use in emerging adulthood: A latent profile analysis. *Substance use & misuse*, 55(10), 1716-1723.
- Kinderrechtencommissariaat. (2009). *Jaarverslag 2008-2009*. Geraadpleegd op 15 april 2024, van https://www.kinderrechten.be/sites/default/files/2022-04/Jaarverslag_KRC_2008_2009.pdf
- Kleinjan, M. (2022, april). *Bestempel jongeren niet als de verloren generatie*. Trimbos Institute.

- Geraadpleegd op 6 maart 2024, van <https://www.trimbos.nl/wp-content/uploads/2022/04/TvO-2022-2-Interview-Bestempel-jongeren-niet-als-de-verloren-generatie.pdf>
- Korf, D. (2006). De normalisering van cannabisgebruik. *Justitiële verkenningen*, 4(1), 4.
- Leenarts, L. & van der Knaap, L. (2007). *Motivatie te meten? Een inventarisatie van Instrumenten om intrinsieke motivatie te meten bij drugsverslaafde justitiabelen*. Geraadpleegd op 30 april, van https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/61/Cahier_2007-16_volledige_tekst_tcm28-69824.pdf?sequence=2
- Merriam, S. (2002). Introduction to qualitative research. *Qualitative research in practice: Examples for discussion and analysis*, 1(1), 1-17.
- Nederlands Jeugd Instituut. (2024). *De puberteit: volwassen worden*. Geraadpleegd op 6 maart 2024, van <https://www.nji.nl/ontwikkeling/de-puberteit#:~:text=In%20de%20leeftijd%20van%2010,heet%20ook%20wel%20de%20adolescentie.>
- Nelis, H., & Van Sark, Y. (2012). *Puberbrein binnenstebuiten*. Kosmos uitgevers.
- Schippers, G., & van den Brink, W. (2018). Ontwikkelingen in verslaving. *Tijdschrift voor Gedragstherapie*, 2016(3), 343-354.
- Schrijvers, C. & Schuit, A. (2010). *Middelengebruik en seksueel gedrag van jongeren met een laag opleidingsniveau. Aangrijpingspunten voor preventie*. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM). Geraadpleegd op 15 april 2024, van <https://rivm.openrepository.com/bitstream/handle/10029/261272/270372001.pdf?sequence=3>
- Soyez, V., Vander Laenen, F., & Martens, M. (2014). 'Experimenteren wordt sowieso gedaan'; Jongeren uit de residentiële bijzondere jeugdbijstand over preventie en hulp bij alcohol- en druggebruik. *Tijdschrift voor jeugd en kinderrechten*, 15(1), 22-40.
- Steinberg, L., & Morris, A. (2001). Adolescent development. *Annual review of psychology*, 52(1), 83-110.
- Reed, M., & Rountree, P. (1997). Peer pressure and adolescent substance use. *Journal of Quantitative Criminology*, 13, 143-180.
- Sussman, S., & Sussman, A. (2011). Considering the definition of addiction. *International journal of environmental research and public health*, 8(10), 4025-4038.
- Trimbos-instituut. (2024, 9 januari). *Stoornissen in het gebruik van alcohol volgens de dsm 5 (V)*. Geraadpleegd op 10 maart, 2024, van <https://www.trimbos.nl/kennis/alcohol/alcohol-en-mentale-gezondheid/stoornissen-in-het-gebruik-van-alcohol-volgens-de-dsm-5-v/>

- Universiteit Gent. (z.d.). *Over de studie Jongeren en Gezondheid*. Geraadpleegd op 5 maart 2024, van <https://www.jongeren-en-gezondheid.ugent.be/over-ons/over-de-studie-jongeren-en-gezondheid/>
- Unicef NL. (2022, 14 maart). *Jongeren willen meer respect en tolerantie*. Geraadpleegd op 15 april 2024, van <https://www.unicef.nl/nieuws/2022-03-14-jongeren-willen-meer-respect-en-tolerantie>
- VAD. (2022). *VAD-leerlingenbevraging. In het kader van een drugbeleid op school*. Geraadpleegd op 10 april 2024, van <https://www.vad.be/assets/4786>
- Van de Bongardt, D., Reitz, E., & Dekovic, M. (2016). Indirect Over-Time Relations Between Parenting and Adolescents' Sexual Behaviors and Emotions Through Global Self-Esteem. *Journal of sex research*, 53(3), 273-285.
- Van den Brinck, W. (2014). Verslavingsgedrag van DSM-IV naar DSM-5. *Tijdschrift voor psychiatrie*, 56(3), 206-210.
- van der Geest, S., Huzinga, F., & Kreuzberg, L. (2022, september). Jongeren en eigen verantwoordelijkheid. *Stichting TeamAlert*. Geraadpleegd op 6 maart 2024, van https://teamalert.nl/media/zk3f324p/teamalert_jongeren_eigenverantwoordelijkheid_lit_erauurstudie.pdf
- Vander Laenen, F. (2008). Van hun kant bekeken: jongeren met gedrags-en emotionele stoornissen over de reactie op druggebruik in hun instelling. *Tokk*, 2008(33), 65-77.
- Vanderplasschen, W., & Bellaert, L. (2018, 16 januari). *Voor het eerst een grootschalig Europees onderzoek naar herstel bij drugsverslaving*. VAD. Geraadpleegd op 10 mei 2024, van <https://www.vad.be/artikels/detail/voor-het-eerst-een-grootschalig-europees-onderzoek-naar-herstel-bij-drugverslaving>
- Van Duyse, A., Cracco, J., & Lombaert, G. (2008). Jongeren en drugs: (g)een probleem? *Neuron*. 13(4), 160-164.
- Van Leijenhorst, L. & Crone, E. (2009, februari). *Het adolescentenbrein: inzichten in risicovol gedrag in de adolescentie uit de cognitieve neurowetenschappen*. Neuropraxis. Geraadpleegd op 6 maart 2024, van https://www.researchgate.net/profile/Linda-Van-Leijenhorst/publication/225336196_Het_adolescentenbrein_inzichten_in_risicovol_gedrag_in_de_adolescentie_uit_de_cognitieve_neurowetenschappen/links/5750012408aeb753e7b49d93/Het-adolescentenbrein-inzichten-in-risicovol-gedrag-in-de-adolescentie-uit-de-cognitieve-neurowetenschappen.pdf
- van Straaten, B., Meerkerk, G., de Wit, N., & Rodenburg, G. (2017, november). *Vallen en opstaan? Terugval en herstel bij fellows van SolutionS*. Onderzoeksinstituut IVO. Geraadpleegd op 15 april 2024, van https://ivo.nl/wp-content/uploads/2017/08/Rapport-Terugval-en-herstel-bij-fellows-van-SolutionS_nov_2017.pdf
- Verenigde Naties. (1989). Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Geraadpleegd op 15 april 2024, van https://kinderrechten.be/sites/default/files/kinderrechtenverdrag_nederlandse_vertaling.pdf

9. Bijlagen

9.1. Bijlage 1 – informatiebrief directie & leraren

Beste directeur,
Beste leerkracht,

Mag ik uw klas een uurtje lenen?

Ik ben Anna Schreurs, 27 jaar en educatieve masterstudent aan de universiteit van Gent. Ik stuur u deze brief naar aanleiding van mijn onderwijsonderzoeksproject (masterproef).

Mijn onderwijsonderzoeksproject is een kwalitatief onderzoek dat de percepties van middelbare scholieren op druggebruik van leeftijdsgenoten onderzoekt. **Waarom** dit onderzoek? Via (sociale) media regent het de laatste jaren berichten dat onze jeugd vroeger én meer dan ooit alcohol en drugs gebruikt. Het idee dat “het niet goed gaat met onze jeugd” wordt hier ook vaak aan gelinkt. Ik onderzoek graag hoe jongeren zélf kijken naar druggebruik en dit bij hun peers. Wat zijn volgens hen mogelijke gevolgen op de toekomst van een jongere die (af en toe) drugs gebruikt?

Ik zou graag de opvattingen van jongeren hieromtrent onderzoeken aan de hand van een schrijfpdracht in diverse klassen in Vlaanderen. Concreet wil ik aan jongeren van de derde graad (uit de drie finaliteiten) vragen om een kort fictief verhaal te schrijven over een jongere die drugs gebruikt. Het verhaalbegin wordt door mij aangereikt. De verhalen zullen anoniem verwerkt worden. Dat betekent dat het niet mogelijk zal zijn om de verhalen te linken aan specifieke leerlingen.

Hierbij mijn vraag aan u en uw school: zou ik één of meerdere klassen één uurtje mogen lenen voor mijn onderwijsonderzoeksproject? Wat dat exact inhoudt voor u, uw klas en uw school kan u in bijgevoegd FAQ lezen.

Als u verdere vragen heeft, kunt u mij steeds bereiken via het e-mailadres anna.schreurs@ugent.be of via het telefoonnummer 0493/91.58.23. Ook mijn promotor, Dr. Clara Deruysscher, kunt u contacteren via het e-mailadres clara.deruysscher@ugent.be.

Met vriendelijke groeten en hopend op een positief antwoord,

Anna Schreurs

FAQ

- Wanneer vindt dit onderzoek plaats?* De dataverzameling vindt plaats in het voorjaar van 2024. Dataverzameling houdt in het verzamelen van de geschreven verhalen.
- Welke klassen komen in aanmerking?* Ik richt mij op klassen uit de 3^e graad (16-18 jaar) uit de drie finaliteiten. Meer specifiek richt ik mij op de lessen Nederlands EN/OF gedragswetenschappen
- Op welke manier nemen de leerlingen deel aan de schrijfpdracht?* Voorafgaand krijgen de leerlingen een introductie waarbij ik mezelf, het onderzoek voorstel en de opdracht toelicht. De leerlingen kunnen de schrijfpdracht uitvoeren met pen-en-papier. De afname kan ook via een chromebook en/of laptop, als de school hiermee werkt én dit bepaalde leerlingen helpt bij schrijven in het algemeen. Dit wordt op voorhand afgesproken met de leerkracht/klas.
- Hoe lang duurt de schrijfpdracht?* De volledige schrijfpdracht past binnen het bestek van één (les)uur.
- Dient de leerkracht aanwezig te zijn in de klas?* Leerkrachten mogen maar hoeven hierbij niet aanwezig te zijn.
- Wat als leerlingen niet wensen deel te nemen?* Van alle leerlingen zal een schriftelijke geïnformeerde toestemming gevraagd worden om deel te nemen aan de studie. Leerlingen die niet wensen deel te nemen kunnen een alternatieve taak uitvoeren die wordt afgesproken in samenspraak met de leerkracht (bv. een boek lezen).
- Wat met de toestemming van de ouders?* We werken met een passieve geïnformeerde toestemming van de ouders. Dat betekent dat alle ouders een informatiebrief zullen ontvangen waarin het doel en het opzet van de studie kort worden toegelicht. Zo kunnen ze ons laten weten indien ze NIET willen dat hun kind deelneemt aan het onderzoek. We hebben hiervoor toestemming gevraagd aan de ethische commissie van de Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen (UGent).
- Wat gebeurt er met de data?* De data (verhalen) worden strikt vertrouwelijk behandeld en worden bewaard op een plaats die enkel voor de onderzoekers toegankelijk is. Leerlingen hoeven hun naam niet in te vullen. De verhalen zullen niet door de leerkrachten of ouders gelezen of beoordeeld worden.
- Wat als leerlingen met vragen zitten na het deelnemen aan het onderzoek?* Er worden contactgegevens meegegeven van een vertrouwenspersoon (bv. leerlingbegeleider, CLB-medewerker). Ook zal informatie verstrekt worden over initiatieven als de Druglijn, Jac, Awel, Tejo en OverKop.
- Welke voordelen zijn hieraan verbonden voor ons als school?* Jullie helpen mij bij het succesvol afronden van mijn onderwijsonderzoeksproject. Het geeft tevens een groter inzicht in de percepties van middelbare scholieren op druggebruik bij leeftijdsgenoten, wat tot nu toe nog relatief ononderzocht blijkt.

9.2. Bijlage 2 – informatiebrief ouders & passieve consent

Beste ouder(s),
Beste voogd,

Binnenkort zal uw zoon/dochter samen met de andere leerlingen van zijn/haar/hun klas gevraagd worden om deel te nemen aan een masterproefonderzoek aan de vakgroep Orthopedagogiek van de Universiteit Gent. Het onderzoek heeft tot doel om inzicht te krijgen in de percepties van middelbare scholieren op het druggebruik van leeftijdsgenoten.

Concreet zal aan uw zoon/dochter en zijn/haar/hun klasgenoten gevraagd worden om een kort, fictief verhaal te schrijven over een jongere (leeftijdsgenoot) die drugs gebruikt, op basis van een verhaalbegin dat door de onderzoekster wordt aangereikt. Deze opdracht gebeurt tijdens de lessen. De onderzoekster zal hierbij aanwezig zijn. De opdracht zal niet door de leerkrachten gelezen of beoordeeld worden en staat dus niet op punten. De verhalen zullen anoniem verwerkt worden. Dat betekent dat het niet mogelijk zal zijn om te identificeren welk verhaal uw zoon/dochter geschreven heeft.

Met de resultaten willen we graag inzicht krijgen in de opvattingen van jongeren over druggebruik bij leeftijdgenoten en hun percepties over de toekomst van die jongeren. Er heersen tegenwoordig best veel vooroordelen over het drugs- en of alcoholgebruik bij onze jongeren. Het idee dat “het niet goed gaat met onze jongeren” wordt ook hier vaak aan gelinkt. Op basis van de inzichten uit het onderzoek wordt voor het eerst de visie van de jongeren zelf bevestigd omtrent dit onderwerp. Daarnaast is het ook belangrijk om het belang van de perspectieven van jongeren rond sociale thema’s in de verf te zetten, zeker als het over hun leeftijdscategorie gaat.

Indien u vragen heeft over dit onderzoek, aarzel dan niet om contact op te nemen met ons via anna.schreurs@ugent.be of 0493/91.58.23.

Indien u **NIET** instemt met de deelname van uw zoon/dochter aan deze studie, gelieve onderstaand strookje in te vullen en deze week terug te bezorgen aan de school. Het niet deelnemen van uw zoon/dochter aan dit onderzoek zal geen negatieve (of positieve) gevolgen hebben.

Vriendelijke groeten,

Anna Schreurs

-

Deelname van uw zoon / dochter aan het onderzoek

Hierbij verklaar ik,, ouder/voogd van
....., dat ik **GEEN** toestemming geef om mijn zoon/dochter deel te laten nemen
aan een onderzoek onder leiding van Universiteit Gent (dr. Clara De Ruyscher, Vakgroep Orthopedagogiek).

Handtekening ouder/voogd van het kind,

Datum:

.....

9.3. Bijlage 3 – informatiebrief leerlingen

Beste leerling(e),

Ik ben Anna Schreurs, 27 jaar en een educatieve masterstudente aan de universiteit van Gent. Naar aanleiding van mijn onderwijsonderzoeksproject (masterproef), doe ik een onderzoek omtrent volgende vraag:

Hoe kijken middelbare scholieren naar hun leeftijdgenoten die drugs gebruiken?

Ik ben specifiek op zoek naar de percepties van jongeren over dit onderwerp. Dit wil ik graag onderzoeken aan de hand van een korte schrijfpdracht, waarbij ik jongeren vraag een fictief verhaal te schrijven over een leeftijdsgenoot die drugs gebruikt. Meer uitleg hierover zal ik geven tijdens het introductiemoment.

In het kader van dit onderzoek nodig ik jou graag uit om deel te nemen aan de schrijfpdracht. De opdracht zal plaatsvinden tijdens een lesuur Nederlands of gedragswetenschappen. Het verhaaltje dat je schrijft, zal niet door jouw leerkrachten, klasgenoten, ouders... gelezen of beoordeeld worden en staat niet op punten. Ik zal alle verhalen anoniem verzamelen en verwerken. Dat betekent dat je jouw naam nergens hoeft te noteren. Zo is het voor mij én voor andere mensen niet mogelijk om te achterhalen welk verhaal van jou is.

Door deel te nemen aan het onderzoek help je mij beter te begrijpen hoe jongeren kijken naar druggebruik bij leeftijdsgenoten.

Toch hoeft je niet deel te nemen aan dit onderzoek als je dit liever niet wil. De keuze is volledig aan jou. Als je ervoor kiest om niet deel te nemen, heeft dit ook geen negatieve gevolgen voor jou.

Indien je na de deelname aan de studie met vragen of bezorgdheden omtrent druggebruik en/of drugsverslaving zou zitten, kan je steeds terecht bij je leerlingbegeleider, of buiten de school bij organisaties zoals de Druglijn (www.druglijn.be), het Jongeren Advies Centrum (JAC – www.jac.be), Awel (www.awel.be), OverKop (www.overkop.be) en Tejo (www.tejo.be).

Alvast erg bedankt dat je mij wil helpen door deel te nemen aan deze korte opdracht!

Met vriendelijke groeten,

Anna Schreurs

9.4. Bijlage 4 – actieve informed consent (leerlingen)

Formulier geïnformeerde toestemming

Ik, ondergetekende, verklaar hierbij dat ik, als deelnemer aan een onderzoek aan de Vakgroep Orthopedagogiek van de Universiteit Gent onder leiding van Anna Schreurs en dr. Clara De Ruyscher,

1. uitleg heb gekregen over de schrijfpdracht die ik voor dit wetenschappelijk onderzoek zal uitvoeren, en dat ik de mogelijkheid heb om hier nog meer informatie over te krijgen;
2. totaal uit vrije wil deelneem aan het wetenschappelijk onderzoek;
3. de toestemming geef aan de onderzoekers om mijn resultaten op anonieme wijze te bewaren, te verwerken en te rapporteren;
4. op de hoogte ben van de mogelijkheid om mijn deelname aan het onderzoek op ieder moment stop te zetten en dat ik hier geen reden voor hoef op te geven;
5. weet dat niet deelnemen of mijn deelname aan het onderzoek stopzetten op geen enkele manier negatieve gevolgen heeft voor mij of mijn evaluatie (er worden geen punten afgetrokken, maar ook niet verdiend);
6. weet dat ik op aanvraag een samenvatting van de onderzoeksbevindingen kan krijgen nadat de studie is afgerond en de resultaten bekend zijn;
7. geef toestemming dat mijn data gebruikt wordt voor verdere analyse door andere onderzoekers van het onderzoeksteam na volledige anonimisering;
8. weet dat UGent de verantwoordelijke eenheid is m.b.t. persoonsgegevens verzameld tijdens het onderzoek. Ik weet dat de data protection officer me meer informatie kan verschaffen over de bescherming van mijn persoonlijke informatie. Contact: Hanne Elsen (privacy@ugent.be).

Gelezen en goedgekeurd op: (datum),

Handtekening van de participant:

Naam van de verantwoordelijke onderzoekers: Anna Schreurs & Clara De Ruyscher

9.5. Bijlage 5 – slides afname

Onderwijsonderzoeksproject

Anna Schreurs

xxx (naam school)
xx/xx/xx (datum afname)

Lou is 17 jaar oud en gebruikt regelmatig drugs. Lou ervaart dit zelf als een probleem. Beschrijf hoe je de komende jaren in Lou's leven ziet.

9.6. Bijlage 6 – blanco invulformulier

Deelnameformulier (klas n°xxx)

Leeftijd	
Geslacht (m/v/x)	
Heb je leeftijdsgenoten die (regelmatig) drugs gebruiken?	

“Lou is 17 jaar oud en gebruikt regelmatig drugs. Lou ervaart dit zelf als een probleem. Beschrijf hoe je de komende jaren in Lou’s leven ziet...”

9.7. Bijlage 7 – leidraad afnames

Verloop dataverzameling – leidraad

Algemene informatie afname n° xxx.

Datum afname	xx/xx/xx xx lesuur: xx-xx
School	xxx
Studierichting	xxx
Contactgegevens leerkracht	xxx
Naam onderzoekster	Anna Schreurs (studente)

Introductie / verloop

- Ik stel mezelf kort voor. Ik ben Anna Schreurs, studeer de verkorte educatieve master aan de universiteit van Gent. Zoals jullie leerkracht, meneer/mevrouw xxx, waarschijnlijk wel verteld heeft, ben ik hier omwille van mijn masterproefonderzoek, waarbij ik jullie hulp krijg. Ik onderzoek namelijk de percepties (hoe iemand kijkt naar iets) van jullie leeftijdscategorie op het druggebruik van leeftijdsgenoten. Ik wil graag jullie opvattingen leren kennen hierover, om meer inzicht en begrip te krijgen in hoe jullie over dit onderwerp denken.
- Ik projecteer straks een dia met een verhaalbegin over Lou. Ik vraag aan jullie om het verhaal verder te schrijven. Je schrijft een fictief verhaal in 3de persoon (in naam van Lou). Er zijn geen foute verhalen. Enkel ik lees deze verhalen, meneer/mevrouw xxx leest dit ook niet en het telt niet mee voor punten. Jullie verhalen zijn anoniem, je noteert dus niet jouw naam.
- Heb je na de introductie en het lezen van de dia alsnog vragen of weet je niet hoe je moet beginnen, steek dan gerust je hand op en dan kom ik naar jou toe. Probeer zo stil mogelijk jouw vraag te stellen, zodat jouw burens jou niet kunnen horen. Jouw burens kunnen op die manier beïnvloed worden en dat is nefast voor het onderzoek.
- Jullie krijgen van mij drie bladeren; één blad met uitleg over het onderzoek, één blad met een informed consent (dit is de goedkeuring om deel te nemen aan het onderzoek en dit overlopen we samen). Het laatste blad dient om jullie verhaal op te schrijven. Extra papier kan altijd gegeven worden.
- Deelnemen is uiteraard niet verplicht, dan dien je blanco in, maar dan hou je je in stilte bezig, zodat je jouw medeleerlingen zeker niet afleidt.
- Heb je nog vragen over druggebruik en druggebruik bij leeftijdsgenoten, kan je steeds ten rade gaan bij verschillende websites, zoals www.dedruglijn.be, het jac en anderen (zie uitlegfiche).
- Bedankt om deel te nemen aan mijn onderzoek (leerlingen) en bedankt xxx om tijd vrij te maken hiervoor en dat ik jouw klas een lesuur mocht lenen.